

Престиж
Кристофер Прист

В основі сюжету роману відомого британського письменника – історія протистояння двох талановитих ілюзіоністів початку XX століття. Пошук нових ефектних трюків, що перемішався з особистою ворожнечею, поступово переріс у справжню битву технологій, до якої залучили навіть геніального винахідника Ніколу Теслу. Невпинна гонитва призвела до трагедії. Свідками розв'язки стали прямі нащадки ілюзіоністів, що за століття прочитають щоденники магів.

Захопливі описи трюків, гострота емоцій персонажів, фірмовий «холодок» високо оцінять прихильники жанру містичного трилера.

Роман відзначено Всесвітньою премією фентезі (1996).

Крістофер Пріст

Престиж

Присвячується Елізабет та Саймону

Видавництво «Фабула» 2021

Оригінальна назва твору: The Prestige

Copyright © Christopher Priest, 1995, 2004

© І. Шевченко, переклад з англ., 2021

© Видавництво «Фабула», 2021

© Видавництво «Ранок», 2021

Шановний читачу!

Спасибі, що придбали цю книгу.

Нагадуємо, що вона є об'єктом Закону України «Про авторське і суміжні право», порушення якого карається за статтею 176 Кримінального кодексу України «Порушення авторського права і суміжних прав» штрафом від ста до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Повторне порушення карається штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх примірників, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення, аудіо- і відеокасет, дискет, інших носіїв інформації, обладнання та матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Кримінальне переслідування також відбувається згідно з відповідними законами країн, де зафіксовано незаконне відтворення (поширення) творів.

Книга містить криптографічний захист, що дозволяє визначити, хто є джерелом незаконного розповсюдження (відтворення) творів.

Щиро сподіваємося, що Ви з повагою поставитеся до інтелектуальної праці інших і ще раз Вам вдячні!

Частина перша

Ендрю Веслі

I

Усе почалося в поїзді, що прямував на північ Англії, але невдовзі я з'ясував, що ця історія триває понад сотню років.

Тоді мене не турбували ніякі передчуття: я вирушав у відрядження, аби перевірити інформацію про неприємний інцидент у якійсь релігійній секті. У мене на колінах лежав товстий пакунок, доставлений ранковою поштою. Я не поспішав розпечатувати його – кілька днів тому мені зателефонував батько й повідомив про посилку, але я пропустив його слова повз вуха. Довкола панував хаос: моя дівчина вирішила покинути мене й носилася туди-сюди, гримаючи дверима спальні.

– Добре, тату, – мовив я, спостерігаючи за тим, як Зельда мчить повз мене з коробкою моїх компакт-дисків. – Надішли мені поштою. Я подивлюся.

Я відкрив пакунок після того, як прочитав ранковий випуск «Кронікл» і купив у рознощика сандвіч і розчинну каву в пластанці. Всередині виявилася велика книга у м'якій палітурці, між сторінками якої була вкладена записка, а також – згорнений навпіл надірваний конверт.

У записці було сказано таке: «Любий Енді, ось книжка, про яку я тобі розповідав. Гадаю, її відправила саме та жінка, що телефонувала мені. Вона розпитувала, як тебе знайти. Додаю конверт, в якому принесли книжку. Штемпель нечіткий, але роздивитися можна. Мама дуже цікавиться, коли ти до нас навідаєшся. Як щодо наступних вихідних?

З любов'ю –

Тато».

Нарешті я пригадав деякі подробиці нашої телефонної розмови. Батько сказав, що мені передали книжку, і, судячи з усього, відправниця – далека родичка, оскільки вона щось говорила про мою сім'ю. Треба було слухати уважніше.

Хай там як, а я отримав книжку. Вона називалася «Таємні прийоми сценічної магії», і написав її якийсь там Альфред Борден. Щось на кшталт довідника, де описувалися різні маніпуляції ілюзіоністів, фокуси з картами, трюки з шовковими хустками і таке інше. Єдине, що привернуло мою увагу, – це оформлення. Нещодавно опублікована книга нагадувала факсимільне відтворення старого видання, що підтверджувалося специфічним шрифтом, ілюстраціями, заголовками й вичурним стилем.

Я не розумів, чим могла зацікавити мене подібна книжка, крім імені автора. Я теж з'явився на світ під прізвиськом Борден, але ношу прізвиське прийомних батьків, відколи мене усиновили. Офіційно мене звуть Ендрю Веслі. Хоча ніхто не приховував, що я – усиновлена дитина, я завжди вважав Дункана та Джилліан своїми справжніми батьками, щиро любив їх і повадився як рідний син. Наші стосунки залишилися незмінними. Я геть нічого не відчуваю до біологічних батьків. Мені байдуже, що з ними сталося і чому вони відмовилися від мене. Я подорослішав, проте бажання розшукати їх не виникло. Що було, то загуло. Я не переймаюсь долею цих людей.

Щоправда, з моїм минулим пов'язана одна таємниця, що загрожує перетворитися на нав'язливу ідею.

Я певен – точніше, майже певен, – що мав брата-близнюка, з яким нас розлучили після усиновлення. Не маю жодного уявлення, чому з нами так вчинили і де він перебуває зараз, але я анітрохи не сумнівався, що ми одночасно потрапили в прийомні родини. Вперше я запідозрив про його існування в підлітковому віці. Якось мені попався пригодницький роман, де описувалося, що більшість близнюків поєднані незбагненим зв'язком на телепатичному рівні. Навіть якщо вони живуть у різних країнах, за сотні миль один від одного, це не заважає їм обмінюватися інформацією і поділяти біль, подив, щастя, пригніченість. Коли я прочитав це, мені сяйнула здогадка і чимало незрозумілих речей раптом набули сенсу.

Скільки я себе пам'ятаю, мене не полишало відчуття, що мое життя належить не тільки мені. В дитинстві я не надавав цьому значення і вважав, що таке трапляється з усіма хлопцями. Згодом, переконавшись, що жоден із моїх друзів не мав цього досвіду, я намагався розкрити таємницю. Книжка принесла мені неабияке полегшення і начебто дала відповіді на всі питання. Десь там існував мій брат-близнюк.

Наша близькість відчувається невиразно – мені здається, що хтось оберігає мене, спостерігає за моїм життям. Часом надходять значно чіткіші сигнали. Я описав би ці відчуття як постійне тло, крізь яке вряди-годи пробиваються більш конкретні і точні «послання», хоча спілкування завжди здійснюється несловесними засобами.

Іноді – приміром, коли я бував п'яним, – мені передавалося хвилювання брата, його страх, що зі мною станеться лихо. Якимось я затримався на вечірці і пізно вертався додому. Щойно я сів за кермо, мене обпік настільки сильний спалах тривоги, що я миттєво прийшов до тями. Коли я спробував розповісти про це приятелям, які розважалися зі мною, вони взяли мене на глум. Хай там як, а тієї ночі я їхав надивовижу тверезим. Мабуть, тут задіяний парапсихологічний механізм, яким ми користуємося, не розуміючи, як саме він функціонує. Наскільки мені відомо, ніхто не запропонував вичерпного пояснення цього явища, хоча такі випадки є поширеними й зафіксованими.

Однак моя історія овіяна іншими загадками.

Мені не вдалося вийти на слід брата. Згідно з документами, я не мав рідних братів, тим паче близнюків. Хоча я потрапив до прийомної сім'ї у віці трьох років, у мене залишилися уривчасті спогади про минуле. Згадати брата я не можу. Мої нинішні батьки нічого не знають; вони стверджують, що під час усиновлення про інших дітей навіть не йшлося.

Усиновлена дитина має певні права. Найголовніше – захист від біологічних батьків. Закон забороняє їм будь-які контакти. Ще один важливий привілей – після досягнення повноліття людина може ознайомитися з деякими обставинами усиновлення. Скажімо, дізнатися імена біологічних батьків або адресу суду, де було здійснено процедуру усиновлення. Дозволяється вивчити відповідні записи.

Щойно мені виповнилося вісімнадцять, я скористався всіма цими правами. Мене переповнювало бажання розвідати якомога більше інформації про родичів. Агенція з усиновлення спрямувала мене до суду графства Ілінг, де зберігалися документи. Там я виявив, що до прийомної родини мене віддав батько – Клайв Олександр Борден. Моя мати – Діана Рут Борден (у дівочтві Елінгтон) – померла невдовзі після моєї появи на світ. Я припустив, що втрата дружини спонукала Бордена відмовитися від мене, але, за моїми підрахунками, від дня її смерті до мого усиновлення минуло понад два роки і впродовж цього періоду батько виховував мене самотужки. Мое офіційне ім'я – Ніколас Джуліус Борден. Я не знайшов жодної згадки про другу дитину – усиновлену чи будь-яку іншу.

Згодом я проглянув усі акти реєстрації народження в архівах лікарні Святої Катерини. Скрізь зазначалося, що я єдиний син подружжя Борденів.

Попри все, мій телепатичний зв'язок із братом-близнюком не обірвався й існує донині.

II

Книжка, опублікована американським видавництвом «Доувер Паблікейшенз», була якісно й гарно оформлена. На обкладинці красувався одягнений у смокінг фокусник, який виразно простягав руки до дерев'яного ящика, звідки виходила молода дівчина, що сліпуче посміхалася. За тих часів її вбрання, безсумнівно, вважалося доволі відвертим.

Під іменем автора було написано: «Редакція і примітки лорда Колдердейла».

У нижньому кутку виднівся чіткий напис великими білими літерами: «Знаменита збірка секретів, захищених клятвою».

На зворотному боці аркуша був надрукований довший і змістовніший текст:

«Ця книжка, вперше опублікована видавництвом "Гудвін & Ендрюсон" у Лондоні 1905 року, призначалася виключно для професійних фокусників, які погоджувалися скласти клятву про нерозголошення. Примірники першого видання стали бібліографічною рідкістю і наразі є недоступними широким колам читачів.

Нинішнє видання вперше виходить великим накладом. Текст відтворено без скорочень; збережено всі оригінальні ілюстрації, а також коментарі й примітки британського графа Колдердейла, званого поціновувача сценічної магії.

Автор, Альфред Борден, прославився як винахідник легендарного трюку "Нове транспортування людини". Борден виступав під псевдонімом "le Professeur de Magie"[1 – Професор магії (фр.). Повернутися] і був провідним ілюзіоністом першої декади XX сторіччя. На початку кар'єри його підтримували впливові покровителі – Джон Генрі Андерсон і Невіл Маскелайн. Сучасниками Бордена були Гудіні, Девід Девант, Чун Лін-Су, Бюат'є де Кольта. Він жив у Лондоні, але часто гастролював Сполученими Штатами та Європою.

Строго кажучи, цю книжку не можна вважати навчальним посібником, проте, вона містить надзвичайно цікаву інформацію про одного з найвидатніших ілюзіоністів усіх часів і дає вичерпне уявлення про ілюзіоністські прийоми, що приверне увагу як любителів, так і професіоналів».

Я вважав кумедним той факт, що один із моїх предків був ілюзіоністом, хоча особливої зацікавленості не відчував. Більшість трюків, зокрема карткові, навіють на мене нудьгу. Деякі телевізійні шоу справляють неабияке враження, проте я ніколи не прагнув дізнатися, яким чином досягаються такі ефекти. Пригадую один влучний вислів: «Що ревніше фокусник захищає свої секрети, то банальнішою виявляється їхня сутність».

Книга Альфреда Бордена мала один великий розділ, присвячений картковим фокусам; у другому розділі описувалися фокуси із сигаретами і монетами. До кожного розділу додавалися інструкції та пояснювальні схеми. В останньому розділі йшлося про сценічні трюки; численні ілюстрації зображували ящики з потаємним відділенням, скрині з подвійним дном, столи з підйомним механізмом, прихованим за лаштунками, та інший реквізит. Я бігцем проглянув текст.

Перша половина книжки не містила ілюстрацій – тут були викладені подробиці біографії автора й загальні відомості про світ магії. Ця частина починалася так:

«Перший запис зроблено 1901 року.

Мое ім'я – мое справжнє ім'я – Альфред Борден. Історія мого життя – історія таємниць, що повсякчас супроводжували мене. На цих сторінках вони описані вперше і востаннє; другого рукопису немає.

Я народився восьмого дня травня місяця 1856 року, в приморському містечку Гастінгз. Ріс здоровим, жвавим хлопчиком. Мій батько був відомим на всю околицю торговцем, бондарем і колісником. Наш будинок...»

На мить я уявив, як автор цієї книжки пише мемуари. Чомусь мені бачився образ високого темноволосого похмурого бородача, який, насунувши вузькі окуляри, злегка зігнувся над острівцем світла, випромінюваного настільною лампою, що стояла біля його ліктя. Усі домочадці зберігають шанобливе мовчання і виходять з кімнати, даючи йому можливість спокійно працювати. Безперечно, мої фантазії не мали нічого спільного з реальністю, але відкинути стереотипні уявлення про предків буває непросто.

Я замислився про ступінь родичання. Якщо я – прямий нащадок Альфреда Бордена (інакше кажучи, про бічну лінію не йдеться), тоді він має бути моїм прадідом чи прапрадідом. Якщо припустити, що Борден народився в 1856 році, йому було років сорок п'ять, коли він завершив роботу над книжкою. Малоімовірно, що цей чоловік був батьком мого батька. Все вказує на те, що він належав до попередніх поколінь.

Передмова була написана приблизно в тому ж стилі, що й авторський текст, що ряснів докладними екскурсами в історію створення книжки. Судячи з усього, в основу було покладено щоденникові записи Бордена, що не призначалися для публікації. Колдердейл суттєво розширив нотатки, роз'яснив незрозумілі фрагменти й надав опис більшості трюків. У передмові не згадувалися додаткові біографічні відомості, проте я сподівався знайти їх у подальших розділах.

Щоправда, я не бачив зв'язку між цим твором і своїм братом – єдиним із кривих родичів, хто цікавив мене.

Аж раптом загудів мій мобільний. Телефонувала Соня, секретарка мого редактора. Я відразу запідозрив, що Лен Вікем наказав їй зв'язатися зі мною – перевірити, чи сів я на поїзд.

– Енді, плани щодо машини змінилися, – повідомила вона. – Гальма відмовили. Ерік Ламберт відігнав її до автосервісу.

Вона продиктувала мені адресу станції технічного обслуговування. Я не поїхав до Шеффільду на своїй машині, бо мав скористатися цією розвалюхою, яку постійно ремонтували. Інакше Лео не погодився би покрити дорожні витрати.

– Чи хоче Дядечко передати мені ще щось?

– Наприклад?

– Йому потрібен репортаж?

– Так.

– Є якісь новини?

– Надійшов факс із в'язниці штату Каліфорнія. Вони підтвердили, що Франклін перебуває там.

– Ясно.

Щойно ми попрощалися, я набрав номер батьків і поговорив із татом. Сказав, що виїхав до Шеффільду, а звідти попрямує до Скелястого Краю і, якщо вони не заперечують (звісно, не заперечують), можу заночувати у них. Батько був задоволений. Вони з Джилліан досі мешкали у Вілмслоу, графство Чешир, а я наразі працював у Лондоні й рідко відвідував їх.

Крім того, я сказав, що отримав посилку.

– Ти знаєш, навіщо тобі надіслали цю книжку? – спитав він.

– Гадки не маю.

– Плануєш прочитати?

– Я не в захваті від такого читива. Трохи погортав сторінки. Може, прогляну згодом.

– Енді, я помітив, що автор носить прізвище Борден.

– Так. Та жінка якось пояснила це?

– Здається, ні.

Закінчивши розмову, я поклав книжку в портфель і заходився роздивлятися краєвиди, що пролітали за вікном. Небо затягнули сірі хмари, по склу барабанив дощ. Я спробував зосередитися на історії, що стала приводом для цього відрядження. У штаті працівників газети «Кронікл» я вважаюсь оглядачем відділу новин, що насправді є далеким від реальності. Річ у тім, що мій батько теж був журналістом і свого часу працював на манчестерську «Івнінг Пост», що належала до того ж медіаконгломерату, що й «Кронікл». Він пишався, що мене запросили на роботу до Лондону, хоча я підозрюю, що мое працевлаштування – його заслуга. Я не надто обдарований і нічим особливим не вирізнявся під час стажування. Мене давно непокоїть думка, що

одного дня доведеться пояснювати батькові, чому я звільнився з престижної (на його думку) посади в одній з найвідоміших британських газет.

Поки що я тримаюсь на плаву. Нинішнє відрядження стало наслідком попередньої роботи: кілька місяців тому я працював над матеріалом про групу уфологів-ентузіастів. Відтоді мій начальник – головний редактор Лен Вікем – доручав мені завдання, пов'язані з шабашами відьом, левітацією, самозайманням, виникненням кіл на засіяних полях та іншими паранормальними явищами. Як засвідчила практика, більшість епізодів були вигадками, тож мої репортажі надзвичайно рідко потрапляли на газетні шпальти. Однак Вікем знову і знову наказує мені висвітлювати такі теми.

Цього разу ситуація дещо відрізнялася. Вікем повідомив із певним злорадством, що хтось із членів секти зателефонував до редакції і спитав, чи планує «Кронікл» опублікувати репортаж про нещодавню подію. Почувши ствердну відповідь, він наполіг, щоб цим зайнявся я. Сектанти читали деякі мої статті і вирішили, що мої тексти мали необхідну частку здорового скептицизму, що давало підстави сподіватися на об'єктивне викладення фактів. Попри це (а може, внаслідок цього), все вказувало на те, що йдеться про чергову «дуту сенсацію».

Десь у графстві Дербішир, у великому заміському маєтку, осіла каліфорнійська секта, що звалася «Церква радості імені Христа Ісуса». Минулого тижня одна з парафіянок померла природною смертю. Це сталося за присутності її доньки та лікаря. За лічені хвилини до її відходу в інший світ з'явився незнайомец. Він став біля ліжка й заходився робити заспокійливі рухи руками. Щойно жінка випустила останній подих, чоловік зник, не вимовивши жодного слова. Подальшими днями його не бачили. Проте донька небіжчиці й двоє парафіян, що увійшли до кімнати, коли гість стояв поряд із смертним одром, стверджували, що впізнали засновника секти, отця Патріка Франкліна. Йому вдалося залучити до секти велику кількість людей завдяки своїй славі й дивовижній здатності до білокації.

Інцидент був вартий уваги з двох причин. По-перше, то був єдиний випадок, коли свідком білокації Франкліна стала особа, що не належала до його секти, – шанована й відома в цій місцевості жінка. По-друге, місцеперебування Франкліна того конкретного дня можна було достеменно встановити: він відбував термін у в'язниці штату Каліфорнія. Соня щойно підтвердила, що він не виходив на волю.

III

Секта влаштувалася в Скелястому Краю, на околицях селища Колдлоу, що колись було важливим центром видобутку сланцю, а нині ледве животіло завдяки екскурсантам. У середмісті я побачив крамницю, що перебувала під державною охороною, клуб кінного туризму, кілька сувенірних кіосків і готель. Холодний мрячний дощ заважав мені розгледіти гірські хребти, що облямовували долину.

Я затримався у селищі випити чашку чаю, сподіваючись розпитати когось із місцевих про Церкву радості, але в кав'ярні нікого не було. Виявилося, що навіть буфетниця приїжджає сюди на роботу з Честерфілду.

Поки я сидів за столиком, розмірковуючи, чи не замовити чогось ситнішого на ланч, мій брат несподівано встановив зі мною контакт. Відчуття було настільки сильним і чітким, що я здивовано озирнувся, вирішивши, що хтось покликав мене. Потім заплющив очі, нахилив голову і прислухався.

Жодного слова. Жодного знаку. Жодного приводу відповісти щось, записати чи виразити власними словами. Але мене переповнювали нетерпіння, радість, хвилювання, задоволення й ентузіазм.

Я спробував з'ясувати: що це означає? Чому ти так радієш моему приїзду? Чого хочеш від мене? Чи пов'язано це з релігійною сектою?

Чудово знаючи, що таке спілкування ніколи не переходить у діалог і мої запитання залишаються без відповіді, я чекав на якийсь сигнал. Я спрямував свої думки до нього, припускаючи, що він хотів почути щось від мене. На жаль, нічого не вийшло.

Мої переживання, певно, відбилися на обличчі, адже буфетниця почала витріщатися на мене з відвертою цікавістю. Я квапливо допив чай, повернув їй чашку та блюдце, ввічливо усміхнувся на прощання і попрямував до машини. Сівши за кермо й зачинивши двері, я отримав друге «повідомлення» від брата. Воно нічим не відрізнялося від першого: наполегливе прохання приїхати, знайти його. Як і раніше, я не міг утілити це в словесну форму.

IV

До Церкви радості вела крута дорога схилом угору – відгалуження від головного шосе. Шлях перегороджували ковані залізні ворота. З одного боку була сторожова будка, а з іншого – хвіртка з написом «Вхід заборонено». Між двома входами було достатньо місця для паркування. Проминувши сторожку, я зупинився на ганку і виявив сучасний дзвінок, під яким висіло надруковане на машинці оголошення:

Церква радості імені Христа

Ісуса Ласкаво просимо

Прийом за попереднім записом

Запис за телефоном: 393960, Колдлоу

Торгових представників та інших осіб

просимо дзвонити двічі

Ісус любить вас

Я двічі натиснув на кнопку, але нічого не почув.

На напіввідчиненому інформаційному стенді красувалися якісь брошури, а під ними виднілася зачинена металева шухляда з щілиною для монет, міцно пригвинчена до стіни. Кинувши п'ять пенсів у щілину, я взяв одну брошуру, повернувся до машини, притулився спиною до крила й поринув у читання. На першій сторінці було викладено коротку історію секти й додано портрет отця Франкліна. Інші три сторінки рясніли цитатами з Біблії.

Коли я вдруге глянув на ворота, вони безшумно розчахнулися – хтось скористався пультом дистанційного керування. Влаштувавшись за кермом, я завів двигун і піднявся гравійною доріжкою, що опоясувала пагорб із опуклим газоном. Подекуди висаджені декоративні дерева та кущі опустили віти під дощовою пеленою. З нижнього боку доріжки темніло громаддя рододендронів. Позирнувши у дзеркало заднього виду, я помітив, що ворота вже зачинилися. Невдовзі переді мною розкинувся маєток – величезна потворна п'ятиповерхова будівля з чорним шиферним дахом і масивними стінами, облицьованими темно-коричневою цеглою і каменем. У вузьких високих вікнах невиразно відбивалося свинцеве небо. Мене пройняв холод, але, наближаючись до стоянки, я знову відчув присутність брата, який просив мене не зупинятися.

Трохи згодом я натрапив на вказівник «Вхід для відвідувачів» і рушив доріжкою уздовж будівлі, ухиляючись від крапель, що падали з густих заростей плюща. Штовхнувши двері, я опинився у вузькому, пропахлому пилом і старою деревиною коридорі, що нагадав мені школу, де я вчився. Це приміщення теж було просякнуте духом державної установи, але, на відміну від моєї школи, тут панувала цілковита тиша.

Побачивши на дверях табличку «Приймальня», я зупинився і постукав. Позаяк відповіді не було, зазирнув усередину, але кімната виявилася порожньою. Мою увагу привернули два старовинні столи, на одному з яких стояв комп'ютер.

Зачувши чиїсь кроки, я шмигнув назад у коридор. Невдовзі на сходовому майданчику з'явилася худорлява жінка середнього віку, яка несла кілька канцелярських тек. Підбори гучно клацали об дерев'яні сходинки. Вона допитливо зиркнула на мене.

– Я шукаю місис Голловей, – мовив я. – Це ви?

– Так. Чим можу допомогти?

Всупереч власним припущенням я не помітив американського акценту.

– Ендрю Веслі, газета «Кронікл». – Журналістське посвідчення викликало доволі мляву реакцію. – Чи можна поставити вам кілька запитань про отця Франкліна?

– Отець Франклін наразі перебуває в Каліфорнії.

- Я знаю, але минулого тижня тут стався прикрий інцидент..

- Який саме інцидент ви маєте на увазі? - перебила місіс Голловей.

- Наскільки я зрозумів, отця Франкліна бачили в цьому будинку.

Перегородивши спиною двері свого кабінету, вона повільно похитала головою.

- Гадаю, це якась помилка, містере Веслі.

- Ви бачили отця Франкліна, коли він прийшов сюди? - спитав я.

- Ні, не бачила. Він сюди не приходив. - Вона збивала мене з пантелику, чого я зовсім не очікував. - Ви зверталися до нашої прес-служби?

- Тут?

- Ми маємо офіс у Лондоні. Саме там вирішуються всі питання, пов'язані з інтерв'ю.

- Але мене попросили приїхати.

- Хто? Наш прес-секретар?

- Ні... Хтось надіслав запит до редакції «Кронікл» після візиту отця Франкліна. Ви заперечуєте цей факт?

- Чи заперечую я, що ми зверталися до вашої газети? Наші співробітники не надсилали той запит. Якщо ж вас цікавить візит отця Франкліна, так, я заперечую цей факт.

Ми впивалися очима одне в одного. Мене роздирали суперечливі почуття: я сердився на неї і ненавидів самого себе. Щоразу, як зі мною трапляється щось подібне, я звинувачую себе, вважаючи, що причина поразки - брак досвіду і нерішучість. Здається, всі наші журналісти знають, як домовлятися з людьми на кшталт місіс Голловей.

- А можна побачити когось із керівництва? - наполягав я.

- Головний адміністратор я. Інші належать до викладацького складу.

Готуючись відступати, я зробив останню спробу:

- Чи говорить вам щось мое ім'я?

- А що воно має мені говорити?

- Мое ім'я фігурує в документі.

- Запит, певно, надійшов із прес-служби. Ми тут ні до чого.

- Зачекайте хвилинку, - сказав я.

Матеріали, надіслані Вікемом напередодні, залишилися в машині, тож я пішов по них. Трохи побув надворі, під дрібним дощем, дивлячись на мокру землю. Коли я повернувся, місіс Голловей стояла біля сходів у тій самій позі (от тільки позбулася канцелярських тек).

Підійшовши до неї, я розгорнув аркуш із повідомленням, що його отримав Вікем факсом. Текст був таким: «Містеру Л. Вікему, редактору газети "Кронікл". У відповідь на ваш запит повідомляємо деталі: "Церква радості імені Ісуса Христа, Колдлоу, графство Дербішир. Пів милі на північ від селища Колдлоу, шосе А-623. Автостоянка – біля головних воріт або на території будинку. Адміністратор, місіс Голловей, повідомить вашому репортеру Ендрю Веслі необхідну інформацію. К. Енджер».

– Ми тут ні до чого, – мовила місіс Голловей, прочитавши повідомлення. – Вибачте.

– А хто такий «К. Енджер?» – спитав я. – Чоловік? Жінка?

– Вона мешкає у східному флігелі, але не має стосунку до нашої церкви. Дякую, що завітали до нас.

Співрозмовниця стиснула мій лікоть і ввічливо підштовхнула до дверей. Вона пояснила, що в кінці гравійної доріжки є хвіртка, за якою я побачу вхід до східного крила будівлі.

– Прошу вибачення за непорозуміння, – сказав я. – Не знаю, як таке могло трапитися.

– Якщо вам потрібна додаткова інформація про церкву, звертайтеся до нашої прес-служби. Вона для цього створена.

– Гаразд. – Дощ посилювався, а я не взяв плащ. – Дозвольте поставити вам останнє запитання. Чи є хтось у будинку?

– Так. Усі присутні. Цього тижня у нас навчається понад двісті осіб.

– Таке враження, наче нікого немає.

– Ми радіємо мовчки. Лише мені дозволено розмовляти при денному світлі. Гарного дня.

Вона шмигнула всередину і зачинила за собою двері.

V

Я зрозумів, що моя місія провалилася, і вирішив зателефонувати редактору. Охоплений кепським передчуттям, я стояв під мокрим плющем і спостерігав за тим, як вітер гнав долиною щільну дощову пелену. Потім зателефонував на пряму лінію Лена Вікема. Він довго не відповідав. Я описав йому ситуацію.

– Ти вже бачив того, хто надіслав запит? – поцікавився він. – Чоловіка на прізвище Енджер.

– Саме зараз стою перед дверима, – відповів я і пояснив, у чому полягала проблема. – Навряд чи у нас щось вийде. Гадаю, це звичайна сварка між сусідами. Ти ж розумієш: їм важко догодити.

«Хіба що на шум не скаржаться», – подумки додав я.

Запала довга мовчанка.

Нарешті Лен Вікем сказав:

– Поговори з цим сусідом. Якщо дізнаєшся щось цікаве, передзвони мені. Якщо ні, негайно повертайся до Лондону.

– Сьогодні п'ятниця, – заперечив я. – Я збирався відвідати батьків.

Вікем кинув слухавку.

VI

Біля головного входу мене зустріла жінка похилого віку, до якої я звернувся «місіс Енджер». Вона обмежилась тим, що спитала мое ім'я, уважно вивчила журналістське посвідчення і запросила мене до найближчої кімнати. У цих простих, але вишуканих апартаментах – індійські килими, старовинні стільці, полірований стіл – я відчув себе брудним нечепурою через мій зім'ятий і змоклий костюм. П'ять хвилин по тому жінка повернулася і сказала:

– Леді Кетрін чекає на вас.

Вона повела мене на другий поверх. Я опинився у просторій затишній вітальні, звідки відкривалася панорама на долину і гострі скелі, ледь видимі під струменями дощу.

Поблизу каміна, де яскраво горіли й парували дрова, стояла молода жінка. Побачивши мене, вона простягла руку. Я був ошелешений новиною про те, що господиня виявилася аристократкою і донькою пера, але вона трималася просто, без церемоній. Її зовнішність приємно здивувала мене: високий зріст, широкі вилиці, вольове підборіддя. Темне волосся зачесане таким чином, аби пом'якшити дещо різкі риси. Широко розкриті очі. На обличчі застиг напружений вираз, ніби її хвилювало, що я можу сказати чи подумати.

Незнайомка сухо привіталася зі мною, але, шойно жінка вийшла з кімнати, її манери змінилися. Вона відрекомендувала себе як Кейт Енджер і сказала, щоб я не зважав на її титул, оскільки вона рідко згадує про нього. Попросила мене підтвердити, що я – Ендрю Веслі. Я підтвердив.

– Ви, певно, відвідали головну будівлю?

- Церкву радості? Мене не пустили далі дверей.
- Боюсь, це моя провина. Я попередила їх про ваш можливий візит. Місіс Голлоуей була не в захваті.
- Гадаю, це ви написали листа до редакції?
- Мені хотілося зустрітися з вами.
- Я зрозумів. Звідки вам відомо про мене?
- Згодом дізнаєтесь. Я ще не обідала. А ви?

Ми спустилися на перший поверх, де економка (леді Кетрін називала її місіс Мейкін) готувала скромний ланч: шматочки холодного м'яса, сир і салат. Коли ми сіли за стіл, я спитав Кейт Енджер, навіщо вона змусила мене подолати такий довгий шлях, скориставшись вигаданим приводом.

- Ви помиляєтесь. Йдеться про вагомий привід, - заперечила вона.
- Сьогодні ввечері я маю написати репортаж.
- Складне завдання. Чи істе ви м'ясо, містере Веслі?

Вона передала мені тарілку. Під час трапези ми підтримували люб'язну бесіду - Кейт розпитувала мене про газету, кар'єру, де я живу і таке інше. Я ніяк не міг забути про її титул, що призводило до певної напруги між нами, але що довше ми спілкувалися, то більш невимушено я почувався. Вона поводитися насторожено, майже знервовано, й часто відверталася і дивилася вбік, поки я відповідав на запитання. Я помітив, що у неї тремтіли руки, коли вона брала щось зі столу. Нарешті настала її черга розповідати. Виявилося, що цей будинок належав їй родині понад триста років. Вони володіли майже всією долиною, а деякі землі віддавали в оренду фермерам. Її батько був графом, але оселився за кордоном. Мати померла, а єдина близька родичка - старша сестра - мешкала в Брістолі з чоловіком та дітьми.

До Другої світової війни ці люди утримували челядь і мали всі права на маєток. Потім міністерство оборони реквізувало більшість кімнат, розмістивши там регіональний штаб транспортного управління Королівських військово-повітряних сил. Тоді її сім'я перебралася до східного флігеля, якому завжди надавала перевагу. Після війни Королівські ВПС поїхали звідси, і будинок був переданий Раді графства Дербішир. Що ж до нинішніх орендарів (як назвала їх Кейт), вони осіли тут у 1980 році. Спершу її батьки були стурбовані перспективою сусідства з релігійною сектою, та оскільки потребували грошей, зрештою все владналося. Заняття в церкві проходили тихо, а сектанти виявилися ввічливими й приємними людьми, які часто подорожували (їх кудись возили автобусами). Саме тому останнім часом ані Кейт, ані мешканці селища не очікували від них нічого поганого.

Ланч добіг кінця, і місіс Мейкін подала нам каву.

- Отже, історія про білокацію священника, заради якої я приїхав, була вигадкою? - спитав я.

- І так, і ні. Служителі цього культу не приховують, що в основі вчення лежать слова духовного лідера. Вважається, що отець Франклін - стигматик, який має здатність до білокації, але цей факт жодного разу не підтвердили сторонні спостерігачі - принаймні, за контрольованих умов.

- Це правда чи ні?

- Не знаю. Останнім свідком була жінка, місцевий лікар, яка бозна-чому дала інтерв'ю дешевій газеті, і журналісти роздмухали сенсацію. Я дізналася про це нещодавно, коли навідалася до селища. Не розумію, як можна вірити в таке, адже лідер секти сидить у якійсь американській в'язниці, чи не так?

- Якщо такий епізод мав місце, це додає інтриги всій історії.

- Скидається на шахрайство. Приміром, звідки лікар Елліс довідалася, який вигляд має священник? Ми маємо лише опис однієї з сектанток.

- У вашому листі сказано, що це чистісінька правда.

- Повторюю, я хотіла зустрітися з вами. Схильний до білокації чоловік - чудовий привід.

Вона засміялася так, як сміються люди, коли очікують, що співрозмовник оцінить вдалий жарт. Я гадки не мав, до чого вона хилить.

- Невже ви не могли зателефонувати до редакції? - спитав я. - Або написати мені особисто?

- Так, могла... Просто я не була певна, що ви саме той чоловік, який мені потрібен. Спочатку хотіла познайомитися.

- Не розумію, чому ви вирішили, що я маю зацікавитися релігійним фанатиком, здатним до білокації.

- Так склалося. Вплинула полеміка про сутність магії і таке інше. - Вона очікувально глянула на мене.

- За кого ви мене мали?

- Ви син Клайва Бордена. Правнук Альфреда Бордена. Правильно?

Вона старалася не відривати від мене погляду, проте якась нестримна сила немовби змушувала її відвертатися. Знервована, ухильна поведінка призвела до створення натягнутої атмосфери, для якої, здавалося б, не було жодних підстав. На столі залишалися тарілки з недоїденими закусками.

- Чоловік на ім'я Клайв Борден - мій біологічний батько, - підтвердив я. - Але я був усиновлений іншою родиною у віці трьох років.

– Ясно. Отже, я не помилилася. Ми з вами колись зустрічалися. У дитинстві. Тоді вас звали Нікі.

– Не пригадую, – сказав я. – Мабуть, я був дуже малий. А де ми зустрічалися?

– Тут, у цьому будинку. Ваш батько теж був. Ви справді нічого не пам'ятаєте?

– Анічогісінько.

– Може, у вас збереглися інші спогади про ті часи?

– Уривчасті. Але це місце я точно не пам'ятаю. Хоча ваш будинок мав би вразити дитячу уяву, хіба ні?

– Зрозуміло. Ви не перший, хто каже таке. Моя сестра Розалі ненавиділа цей будинок і за першої-ліпшої нагоди поїхала звідси. – Вона підхопила дзвіночок, що лежав на підставці, і двічі подзеленчала. – На десерт я люблю пити щось гаряче. Бажаєте приєднатися до мене?

– Так, дякую.

Невдовзі з'явилася місіс Мейкін, і леді Кетрін встала з-за столу.

– Ми з містером Веслі перейдемо до вітальні, місіс Мейкін.

Піднімаючись широкими сходами, я відчув раптову потребу втекти, забратися з дивного будинку. Ця жінка знала про мене більше, ніж я сам, причому йшлося про часи, які я викреслив із пам'яті. Безсумнівно, настав день, коли я волею-неволею мусив перетворитися на Бордена. Спершу його книжка, а тепер – запрошення. Все було взаємопов'язане, але її інтриги мене не стосувалися. Чому я маю перейматися цим чоловіком та його родичами, що відвернулися від мене?

Ми повернулися до кімнати, де я вперше побачив Кейт, і господиня рішуче зачинила двері. Вона, ймовірно, здогадувалася про мое бажання дременути й прагнула якнайдовше затримати мене.

На низькому столику, між кріслами й канапою, красувалася срібна таця, де були розставлені кілька пляшок, келихи й відерце з льодом. Один із келихів уже був наповнений якоюсь сумішшю (певно, її приготувала місіс Мейкін).

Кейт жестом запросила мене сісти й спитала:

– Що ви питимете?

Правду кажучи, я залюбки випив би кухоль пива, але на таці стояли міцні напої.

– Те саме, що й ви.

– Американське віскі з содовою. Бажаєте?

Я погодився, і Кейт змішала дві порції. Усівшись на канапі, вона підігнула під себе ноги й одним духом випила половину келиха.

– Як довго ви можете залишитися? – поцікавилася вона.

– Встигну випити віскі.

– Я хочу поставити вам чимало запитань.

– Стосовно чого?

– Стосовно того, що сталося, коли ми були дітьми.

– Навряд чи я допоможу вам, – сказав я. Очевидно, що вона полюбляла пити й розумілася на напоях. Це певною мірою зближувало нас. На вихідних я зазвичай випивав із друзями. Однак її очі досі бентежили мене – часом вона пронизувала пильним поглядом, а часом косилася кудись, унаслідок чого складалося враження, буцімто за моєю спиною, поза полем зору, ходить якийсь незнайомець.

– Одна коротка відповідь може зекономити купу часу, – зауважила вона.

– Гаразд.

– Чи є у вас ви брат-близнюк? Може, він помер у дитинстві?

Здрігнувшись від несподіванки, я пролив віскі на штани. Довелося відставити келих і промокнути рідину серветкою.

– Чому ви питаєте?

– Отже, він у вас є? Чи був колись?

– Не знаю. Гадаю, так, але мені не вдалося розшукати його. Інакше кажучи... Я не певен.

– Мабуть, я очікувала на таку відповідь, – мовила вона. – Хоча сподівалася почути іншу.

VII

– Якщо йдеться про Борденів, – сказав я, – попереджаю, що я нічого про них не знаю.

– Розумію. Але ви один із них.

– Був. Це прізвище стало для мене чужим. – Зненацька переді мною розгорнулася історія її роду, понад триста років безперервної зміни поколінь: спільне прізвище, спільний будинок, спільне минуле. Моя особиста історія починає відлік від трьох років. – Сумніваюсь, що ви маєте уявлення

про життя в прийомній сім'ї. Я був малою дитиною, коли батько позбувся мене. Якби я весь час страждав через його рішення, нічого путнього у мене б не вийшло. Я давно поставив крапку в наших стосунках, бо вибору не було. Нині маю нову родину.

– Проте ваш брат досі носить прізвище Борден.

Щоразу, як Кейт згадувала мого брата, я відчував укол совісті, тривоги й цікавості. Судячи з усього, вона користувалася цим, аби послабити мою оборону. Існування брата-близнюка завжди було моїм таємним переконанням, частиною моєї особистості, яку я нікому не розкривав. А зараз переді мною сиділа незнайомка й говорила про нього як про реальну людину.

– Чому це вас турбує? – спитав я.

– Коли ви вперше почули про мене, мое прізвище викликало якісь асоціації?

– Ні.

– Чи знайоме вам ім'я «Руперт Енджер»?

– Ні.

– А Великий Дантон, фокусник?

– Ні. Колишня сім'я мене не обходить. Я хочу вийти на слід брата. От і все.

Упродовж нашої розмови Кейт часто прикладалася до келиха й зрештою вихилила його. Вона подалася вперед, змішала ще одну порцію і спробувала долити віскі й мені. Пам'ятаючи, що ввечері мені за кермо, я відвів руку, перш ніж вона наповнила мій келих по вінця.

– Мені здається, що доля вашого брата пов'язана з подіями столітньої давнини, – мовила вона. – З одним із моїх предків, Рупертом Енджером. Ви стверджуєте, що не чули про нього, і тут немає нічого дивного, але наприкінці минулого століття він був знаменитим фокусником. Виступав під псевдонімом Великий

Дантон. Його переслідував інший ілюзіоніст на ім'я Альфред Борден. Ваш прадід. Чи відомо вам щось про нього?

– Лише те, що він написав книжку. Гадаю, ви її надіслали.

– Їхня ворожнеча тривала багато років. Вони постійно шкодили один одному, заважали виступати на сцені. Ця історія викладена в книжці Бордена. Принаймні, з його позиції. Ви прочитали її?

– Не встиг. Отримав посилку сьогодні вранці...

– Я подумала, що вам буде надзвичайно цікаво.

І знову я замислився над тим, навіщо копирсатися в минулому. Бордени залишилися десь у глибинах віків. Вони відмовилися від мене, і я майже

нічого не знаю про них. Кейт обговорювала те, що хвилювало її, а не мене. Я слухав із ввічливості. Вона навіть не здогадувалася, що напоролася на невидимий опір, захисний механізм, що його підсвідомо виробляє покинута дитина. Аби звикнути до нової родини, я мусив забути про все, що стосувалося минулого. Скільки разів треба це повторити?

Кейт оголосила, що хоче показати мені дещо. Відставила вбік келих і попрямувала до письмового столу, що стояв біля стіни, позаду мене. Коли вона нахилилася до нижньої шухляди, комірець її сукні трохи сповз із шиї, що дозволило мені розгледіти білу бретельку і мереживну чашечку бюстгальтера. Їй довелося відвернутися від мене, щоб просунути руку до шухляди, і я побачив граційну лінію спини, ті самі бретельки, що проступали під тонкою тканиною, хвилясте волосся, що спадало на обличчя. Ця жінка намагалася затягти мене у щось невідоме, а натомість я безцеремонно оцінював її принади, ліниво розмірковуючи про те, яка вона в ліжку. Уявляв секс із поважною леді, як жартома висловилися би мої колеги-журналісти. Хай там як, а моє життя видавалося мені більш захопливим і складним, ніж давні історії про якихось там фокусників минулого сторіччя. Кейт питала, в якому районі Лондону я мешкаю, але не уточнювала з ким, тож я нічого не розповів їй про Зельду. Дивовижна й екстравагантна Зельда: коротка стрижка, кільце в носі, чоботи з шипами, розкішне тіло. Три дні тому вона ошелесила мене зізнанням, що потребує вільних стосунків, і пішла о пів на дванадцяту ночі, прихопивши із собою більшість моїх книжок і компакт-дисків. Відтоді я її не бачив і починав тривожитися, хоча вона вже влаштовувала подібні шоу. Мені хотілося поговорити про Зельду із цією шановною пані – не тому, що мене цікавила її думка, а тому, що Зельда – моя реальність. Скажіть: як мені повернути мою дівчину? Або: як звільнитися з газети, не образивши батька? Куди податися, якщо Зельда справді пішла від мене, адже я жив у помешканні її батьків? Чим заробляти на життя, якщо я втрачу роботу? А якщо мій брат існує, де й як його знайти?

Будь-яке з вищенаведених запитань хвилювало мене значно більше, ніж ворожнеча між прадідами, про яких я ніколи не чув. Щоправда, один із них написав книжку. Доволі цікаво. Можливо, варто обговорити цю тему.

– Сто років не торкалася їх. – Кейт порпалася в шухляді, і її голос лунав приглушено. Вона витягла кілька сімейних альбомів, обережно поклала їх на підлогу й полізла в глибоку шухляду. – Ось вони.

Жінка тримала в руках брудний стос старих, вицвілих паперів різного розміру. Залишивши їх на канапі, вона підхопила свій келих і лише тоді заходила гортати сторінки.

– Мій прадід був схильний до патологічної охайності, – мовила вона. – Він ніколи нічого не викидав. Навпаки, клеїв наліпки, укладав списки й зберігав різні дрібниці у спеціальних відділеннях шафи. Коли я була маленькою, часто чула від батьків: «Це дідові речі». Ми не торкалися його документів, нам навіть заборонялося дивитися на них. Але ми з Розалі не втрималися від спокуси й кілька разів порушили заборону. Коли вона вийшла заміж і поїхала звідси, я залишилася сама й нарешті проглянула весь архів. Мені вдалося продати дещо з костюмів і реквізиту, причому за хорошу ціну. Ось ці афіші я знайшла в його колишньому кабінеті.

Розповідаючи, вона перебирала афіші і зрештою простягла мені протертий пожовтілий аркуш, який так часто згортали й розгортали, що він майже розсипався у пил. Ця афіша сповіщала про концерт у «Театрі Імператриці» на Еверінг-роуд у Сток-Ньюінгтоні. Над списком виконавців було надруковано, що кількість показів обмежена і відвідати їх можна у денний і вечірній час, від 14 до 21 квітня («Слідкуйте за газетними оголошеннями»). Окрасою програми був ірландський тенор Денніс О'Каннаган («Відкрий серце веселій Ірландії»), чие ім'я було виділено червоним. Також виступали сестри Маккі («Тріо чарівних співачок»), Семмі Рейнальдо («Боїтеся лоскоту, ваша високосте?»), Роберт і Роберта Франкс («Неперевершена декламація»). Усередині списку – нахилившись ближче, Кейт тицьнула пальцем у рядок – значилося таке: «Великий Дантон» («Найвидатніший у світі ілюзіоніст»).

– Мій прадід довго йшов до своєї мети, – пояснила вона. – Більшу частину життя він прожив скромно й прославився лише за кілька років до смерті. Ця афіша датується 1881 роком, коли він щойно став відомим.

– А це що таке? – спитав я, вказуючи на акуратно виведений стовпчик на полях афіші. Аналогічні стовпчики виднілися на звороті.

– Те, що я називаю «маніакальною системою підрахунків» Великого Дантона, – відказала Кейт. Вона перемістилася з канапи на килим і невимушено опустила на коліна поряд із моїм кріслом. Нагнувшись до афіші, затиснутий у моїй руці, вона провадила далі. – Я ще не зовсім розібралася, але перша цифра позначає ангажемент. Десь тут має бути гробсбук із повним переліком усіх його виступів. Нижче розшифровано, скільки разів він виходив на сцену – як денні, так і вечірні виходи. Далі вказані порядкові номери фокусів з основного репертуару. Крім того, в його кабінеті зберігається близько десятка книжок, де описано всі трюки. Кілька таких записників лежать тут – можете подивитися, які фокуси він показував у Сток-Ньюінгтоні того тижня. Однак його система є значно складнішою: більшість трюків мають варіації, і до кожної додаються перехресні посилання. Погляньте на цю цифру – «10 г». Мабуть, таким був гонорар. Десять гіней.

– Це багато?

– Якщо йдеться про один виступ, це приголомшлива сума. Проте я підозрюю, що це оплата за тиждень. Доволі скромна. Гадаю, той театр був скромним.

Я підхопив інші афіші. Як і сказала Кейт, на кожній із них був проставлений цифровий код.

– Увесь його реквізит відмічений ярликами, – пояснила вона. – Іноді я дивуюсь, як він знаходив час спілкуватися із зовнішнім світом і заробляти собі на життя. Розчищаючи підвал, я виявила, що кожен предмет пронумерований, внесений до величезного реєстру разом із перехресними посиланнями на інші записники.

– Може, хтось допомагав йому.

– Ні, почерк скрізь однаковий.

– У якому році він помер? – спитав я.

– Як не дивно, є певні сумніви. У газетах згадують 1903 рік. «Таймз» навіть розмістила некролог, але деякі селяни стверджують, що рік по тому він ще жив тут. Найдивовижніше, що я натрапила на цей некролог в альбомі з газетними вирізками – приклеєний, пронумерований і вказаний у реєстрі, як і всі інші матеріали.

– Як ви це пояснюєте?

– Ніяк. Альфред Борден пише про це у своїй книжці. Завдяки йому я про все дізналася, а потім спробувала з'ясувати, що ж між ними сталося.

– Чи лишилися ще якісь записи?

Вона потягнулася за альбомами, а я плеснув собі чергову порцію американського віскі – цей незнайомий сорт починав мені подобатися. А ще мені подобалось, що Кейт сидить біля моїх ніг, час від часу зводить на мене очі й нахиляється ближче. Незвична ситуація – ледве розуміючи, що відбувається, я розмовляв про фокусників і зустрічі в ранньому дитинстві, замість того щоб писати репортаж чи їхати в гості до батьків, як планував.

Частина моєї свідомості, телепатично пов'язана з братом, сповнилася неземного спокою, яким він ніколи не ділився зі мною. Він умовляв мене залишитися.

За вікном сутеніло, і дощ над Пеннінськими горами не вщухав. Був крижаний протяг. Кейт підкинула у вогонь ще одне поліно.

Частина друга

Альфред Борден

I

Перший запис зроблено 1901 року.

Мое ім'я – мое справжнє ім'я – Альфред Борден. Історія мого життя – історія таємниць, що повсякчас супроводжували мене. На цих сторінках вони описані вперше і востаннє; другого рукопису немає.

Я народився восьмого дня травня місяця 1856 року, в приморському містечку Гастінгз. Ріс здоровим, жвавим хлопчиком. Мій батько був відомим на всю околицю торговцем, бондарем і колісником. Наш будинок № 105 на Менор-роуд примостився біля довгої звивистої вулиці, що прилягала до одного з пагорбів, на якому розкинувся Гастінгз. За будинком простиралася пустинна долина, де влітку випасали худобу, а перед вікнами бовванів той самий

щільно забудований пагорб, що затуляв собою море. Завдяки тамошнім мешканцям, фермерам і підприємцям мій батько мав роботу і заробляв гроші.

Наш будинок вирізнявся шириною і висотою з-поміж інших через наявність масивних воріт, що вели до майстерні та сараїв на задньому дворі. Моя кімната, що виходила вікнами на вулицю, розташовувалася прямисінько над цими воротами й була відділена від них лише дощатою підлогою і тонким шаром штукатурки, внаслідок чого я цілий рік страждав від гамору, а взимку – ще й від страшного холоду. Саме в цій кімнаті я зростав і мужнів, поступово перетворюючись на чоловіка.

Нині цей чоловік – Le Professeur de Magie, а я – майстер ілюзій.

II

Хоча я тільки почав вести щоденник, мені доведеться відхилитися від основної лінії, адже я не маю наміру обмежитися звичайним життєписом, як заведено у тих, хто пише власну автобіографію. Повторюю, ця історія присвячена таємницям мого життя. Таємничість – невід’ємна частина моєї професії.

Спершу дозвольте мені визначити й докладно розглянути обраний мною принцип ведення цих нотаток. Розкриття власних секретів може сприйматися як зрада мене самого, але слід урахувувати, що ви маєте справу з ілюзіоністом: я дозволю вам побачити лише те, що захочу показати. Присутня незрима загадка.

Ось чому я вважаю за потрібне розтлумачити два взаємопов’язаних поняття: таємниця і сприйняття таємниці.

Наведу конкретний приклад.

Під час кожного виступу настає мить, коли глядачам здається, ніби фокусник робить паузу. Осяяний сліпучими вогнями, він наближається до рампи й стає обличчям до зали. Він каже (або дає зрозуміти, якщо виконує номер без слів): «Погляньте на мої руки. Я нічого не приховую від вас». Налаштований переконати публіку, артист демонструє свої долоні й розчепірює пальці, доводячи, що між ними немає нічого підозрілого. Потім він повертає долоні тильною стороною, і всі пересвідчуються, що у його руках нічого нема. Аби розвіяти останні сумніви, фокусник може трохи посмикати манжети, закотити їх на кілька дюймів, оголити зап’ястки, показуючи, що там теж нічого немає. Зрештою він переходить до основного трюку. За кілька секунд після того, як усі побачили неспростовні докази цілковитої відсутності будь-яких предметів, в його руках несподівано з’являються віяло, жива голубка чи кріль, оберемок штучних квітів або навіть палаюча свічка. Парадоксально! Неймовірно! Глядачі в захваті від цього дива. Зала вибухає оваціями.

Як таке можливо?

Фокусник і глядачі укладають між собою особливий договір, який я називаю «Угодою про містифікацію». Жодна зі сторін не формулює його відверто – ба більше, глядачі невиразно усвідомлюють, що ця Угода існує, але такою є реальність.

Зрозуміло, що на сцену виходить не чарівник, а артист, який грає роль чарівника й прагне тимчасово переконати публіку в тому, що він – посередник між людьми й надприродними силами. Зі свого боку глядачі знають, що чарівництво тут ні до чого, проте відганяють ці думки й дозволяють ілюзіоністу ввести себе в оману, бо бажають вірити в чудо. Що вправніше артист підтримує ілюзію, то вище оцінюється його майстерність.

Демонстрація порожніх рук і дивовижне заповнення цієї порожнечі обумовлені Угодою про містифікацію. Угода диктує свої правила. Приміром, у звичайному повсякденному спілкуванні було б дивно демонструвати порожні руки, чи не так? А тепер уявіть таку ситуацію: фокусник зненацька витягає вазу з квітами, не попередивши публіку про неможливість появи цього предмета. Глядачі не зрозуміли би, що він виконав трюк. Ніхто не аплодував би йому.

Наведений приклад ілюструє принцип, обраний мною для ведення цих нотаток.

Дозвольте мені перейти до Угоди про містифікацію, якої я дотримуюсь, пишучи ці рядки. Хай читачі зрозуміють, що йдеться не про чаклунство, а про ілюзію дива.

Спершу я продемонструю вам свої руки (долоні простерті вперед, пальці розчепірені). Я звертаюсь до вас (добре запам'ятайте те, що я скажу): «Ці нотатки правдиво відображають мое життя і професійну діяльність. Я керувався щирими мотивами й точно відтворював деталі».

Потім я повертаю долоні тильною стороною і веду далі: «Більшість нижчевикладених фактів підтверджені неупередженими джерелами. Про мої виступи писали в газетах, мое ім'я занесене до біографічних довідників».

Зрештою я закочую манжети, оголюю зап'ястки й питаю: «Посудіть самі: навіщо мені писати неправду, якщо цей щоденник призначений лише для мене або у крайньому разі потрапить до моїх близьких і нащадків, яких я ніколи не побачу?»

А й справді, навіщо це мені?

Оскільки я показав вам порожні руки, ви маєте не просто чекати, що я спантеличу вас облудними прийомами, – ви самі погоджуєтесь бути ошуканими.

Не написавши жодного брехливого слова, я почав оповідь з обману, що лежить в основі мого життя. Кожен рядок – включно з найпершим – просякнутий вигадками. Тканина цієї історії сплетена з вигадок, які неможливо виявити.

Я відвернув вашу увагу міркуваннями про правдивість, неупереджені джерела й ширі мотиви. Продемонструвавши вам порожні руки, я приховав важливу інформацію і збив вас зі сліду.

Як відомо кожному фокуснику, існує кілька категорій глядачів – перші геть нічого не розуміють; другі вважають, що їх обдурили; треті стверджують, що

розкрили секрет, а четверті – щаслива більшість – просто насолоджуються видовищем і сприймають сценічну магію як розвагу.

У залі завжди присутні одна чи дві особи, які запам'ятають трюк і довго сушитимуть над ним голову, ні на крок не наблизившись до розгадки.

III

Перш ніж ознайомити вас із моєю біографією, я розповім одну історію, що дозволяє краще зрозуміти принцип ведення цих нотаток.

За часів моєї юності в театральному світі панувала мода на східні фокуси. З такими номерами зазвичай виступали європейці чи американці, перевдягнені й загризовані під китайців. Проте іноді Європою гастролювали справжні китайські ілюзійністи. Одним із них – найвидатнішим, як на мене, – був уродженець Шанхая на ім'я Цзи Лінхуа, що прославився під сценічним псевдонімом Цзин Лін-Фу.

Я бачив його виступ лише один раз; це сталося кілька років тому, у театрі «Адельфі» на Лестер-сквер. Після показу я рушив до службового входу і передав артисту мою візитівку. Мене відразу запросили до гримерної. Фокусник не говорив про свої трюки, але мені впав у вічі найвідоміший предмет реквізиту: на підставці, за його спиною, виднівся великий акваріум із золотими рибками, який несподівано з'являвся з повітря у кульмінаційну мить вистави. Китаець запропонував мені оглянути цю річ, і я не виявив нічого підозрілого – у звичайній воді плавало з десяток живих декоративних рибок. Знаючи секрет подібних трюків, я спробував підняти акваріум і неабияк здивувався тому, наскільки він важкий.

Цзин помітив мої старання, але промовчав. Він не знав напевно, чи віднайшов я розгадку, і не хотів ділитися своїм секретом навіть із колегою. Я теж зберігав мовчання, адже не знайшов способу натякнути йому, що розгадка мені відома. Ми спілкувалися хвилин п'ятнадцять, і весь цей час він просидів на стільці, ввічливо киваючи у відповідь на мої компліменти. До мого приходу він устиг перевдягнутися в темні штани й смугасту блакитну сорочку, але ще не зняв грим. Коли я прощався, Цзин підвівся зі стільця перед дзеркалом і провів мене до дверей. Він ледве пересувався – голова була низько схилена, руки мляво висіли вздовж тіла, ноги човгали так, ніби кожен крок завдавав йому нестерпного болю.

Відтоді минуло багато років, китайського ілюзійніста немає серед живих, тож я можу розкрити його заповітний секрет, чиї грандіозні масштаби мені вдалося досягнути того вечора.

Упродовж усього номера знаменитий акваріум залишався на сцені, поряд з артистом, готовий до раптової і загадкової появи бозна-звідки. Проте цей предмет був майстерно прихований від публіки. Прикриваючи акваріум просторим китайським плащем, фокусник тягав його за собою, затиснувши між колін, вичікуючи слушний момент, щоб приголомшити публіку ілюзією чуда.

Жоден глядач не здогадався би, як виконується його трюк, хоча прості логічні міркування дозволяли миттєво докопатися до істини.

Але логіка магічним чином суперечила сама собі! Плащ був єдиним місцем, де можна було сховати важкий акваріум, проте здоровий глузд відкидав таке пояснення. Глядачі бачили перед собою немічного старого, який насилу волік ноги. Коли Цзин Лін-Фу виходив розкланюватися, він спирався на руку асистента, а потім його відводили зі сцени.

Реальність суттєво відрізнялася від цієї картинки. Цзин був наділений неабиякою фізичною силою, що давала змогу носити реквізит вищеописаним способом. Переміщуючись з величезним акваріумом незручної форми, він мимоволі човгав ногами, мов поважний чиновник. Ця манера ступати привертала увагу, загрожуючи розкриттям професійних секретів. Ось чому він узяв собі за правило ходити так завжди й за жодних обставин – ні вдома, ні надворі, ні вдень, ні вночі – не виявляв свою здатність нормально рухатися.

Такою є сутність людини, яка грає роль чарівника.

Глядачі чудово знають, що фокусники роками репетирують свої номери й ретельно готуються до кожного виступу, але мало хто усвідомлює, наскільки далеко заводить ілюзіоністів потреба дурити публіку. Бажання кидати оманливий виклик законам природи перетворюється на справжню манію, що супроводжує їх до останнього подиху.

Цзин Лін-Фу теж став жертвою власної одержимості. Прочитавши цю історію, ви, певно, зрозуміли, що подібна одержимість притаманна і мені. Жага до містифікації визначає моє життя, впливає на всі мої рішення, контролює всі мої дії. Навіть зараз, коли я взявся за написання мемуарів, вона підказує, про що можна розповідати, а про що краще промовчати. Я порівняв мій стиль викладу подій з демонстрацією начебто порожніх рук, але насправді за кожною фразою криється здоровань, що прикидається безсилим стариганом.

IV

Наша майстерня процвітала, тож мої батьки мали можливість заплатити за моє навчання в академічній гімназії «Пелем» – початковій школі, якою керували панянки Пелем. Гімназія розташовувалася на Істбурн-стрит, біля руїн середньовічного міського муру, неподалік від гавані. Там, під безперервні несамовиті крики чайок, посеред смороду протухлої риби, що просякав повітря над усім узбережжям, я засвоював ази читання, письма, арифметики, а також вивчав історію, географію і жакливу французьку мову. Усі отримані знання стали мені в пригоді, а марні спроби оволодіти французькою, за іронією долі, призвели до того, що згодом, будучи дорослим чоловіком, я виходив на сцену в образі французького професора.

Шлях до школи й назад пролягав через узгір'я Вест-Гілл, забудоване лише на окремих ділянках поблизу нашого будинку. Мені доводилося петляти вузькими стежками, протискаючись крізь пахучі зарості тамариску, що заповнили

майже все місто. За тих часів Гастінгз стрімко розвивався – з'явилося чимало нових будинків і курортних готелів. Я не помічав цього, тому що школа містилася в старій частині Гастінгзу, а курортна зона починалася за Білою скелею. Колись давно гостроверхий стрімчак підірвали, щоб розчистити місце для широкої променада-алеї вздовж набережної. Незважаючи на всі ці зміни, життя у старовинному районі йшло своїм звичаєм, як і сотні років тому.

Я міг би багато чого розповісти про мого батька – як хорошого, так і поганого, – але обмежусь хорошим, аби не відхилятися від своєї власної історії. Я любив його й саме завдяки йому здобув навички столяра, не підозрюючи, що одного дня ці вміння принесуть мені славу і багатство. Запевняю, що мій батько був працелюбним, не схильним до пияцтва, чесним, кмітливим і великодушним на свій лад. Із робітниками поводився справедливо. Оскільки глава сім'ї не вирізнявся набожністю і не відвідував церкву, він прищепив нам цінності світського гуманізму, згідно з якими людська активність чи бездіяльність не передбачає заподіяння шкоди ближньому. Він був здібним теслею і вправним колісником. У нас удома часто траплялися сварки, проте пізніше я зрозумів, що бурхливі конфлікти обумовлювалися його душевними переживаннями, причини та сутність яких були мені невідомі. Хоча батько ніколи не виміщав на мені свій гнів, я трохи побоювався його, але, попри все, широко любив.

Моя мама звалася Бетсі Мей Борден (у дівочтві Робертсон), а батько – Джозеф Ендрю Борден. Я мав сімох братів і сестер, проте двоє померли немовлятами, до мого народження. Я не був ані старшим, ані молодшим із дітей; батьки не виявляли до мене особливої ніжності. З більшістю братів та сестер я добре ладнав.

У віці дванадцяти років мені звеліли полишити школу і влаштуватися підмайстром у батьківській майстерні. Отак почалося моє доросле життя в тому сенсі, що я проводив значно більше часу з дорослими, ніж з однолітками, і моє майбутнє постало доволі чітким і конкретним. Ці два фактори мали провідне значення.

По-перше, я просто навчився працювати з деревом. З раннього дитинства я звик до його запаху і вигляду, але мав слабе уявлення про те, що відчуває людина, коли рубає, розколює чи розпилує дерево. Щойно я взявся до роботи в майстерні, як сповнився поваги до дерева й збагнув, чого можна досягти завдяки йому. Правильно висушене й добре розрубане дерево вражає природною фактурою; це красивий, міцний, легкий і піддатливий матеріал. Дерево набуває будь-якої форми й поєднується практично з усіма іншими матеріалами. Його можна фарбувати, знебарвлювати, згинати. Воно є оригінальним і водночас банальним. Саме тому будь-який предмет, виготовлений з дерева, здається нормальним, надійним, заспокійливим і рідко впадає у вічі.

Коротко кажучи, це ідеальний матеріал для ілюзійніста.

У майстерні я не мав жодних привілеїв попри те, що був сином власника. Першого ж дня мені наказали виконувати найважчу, найвиснажливішу роботу – розпилювати колоди разом із другим підмайстром. Робочий день тривав дванадцять годин – ми розпочинали о шостій ранку, а закінчували о восьмій вечора; нам дозволялося зробити лише три короткі перерви, аби втамувати

голод. Гадаю, жодне інше випробування не зміцнило би мое тіло настільки досконало й не навчило би мене ставитися до деревини з певним острахом і повагою. Отак я промучився кілька місяців, оволодіваючи азами професії. Потім мене перевели на менш складну і більш відповідальну роботу – я вчився розрізати, обточувати й шліфувати дерево для колісних спиць та ободів. У той період я здебільшого спілкувався з колісними та іншими майстрами, що працювали на мого батька, і рідше бачився з приятелями-підмайстрами.

Одного ранку, десь за рік після того, як я покинув школу, в майстерні з'явився найманий робітник на ім'я Роберт Нунен. Йому доручили відновити зруйновану ураганом задню стіну двору, що давно потребувала ремонту. Поява Нунена стала третім фактором, що справив вирішальний вплив на мое майбутнє.

Заклопотаний роботою, я не звернув на нього уваги, але о першій дня, коли настав час обіду, Нунен сів разом з усіма за верстат, що слугував нам за стіл. Невдовзі він дістав колоду карт і запропонував нам «знайти панянку». Старші робітники посміялися з нього й спробували відмовити інших брати участь у таких розвагах, проте кілька чоловіків вирішили подивитися на те, що він покаже. Незначні суми грошей почали переходити з рук у руки. Я не робив ставку, бо не мав власних заощаджень, але один чи два гравці були готові ризикнути кількома пенсами.

Найбільше мене вражало, наскільки природно й невимушено Нунен поводився з картами. Його рухи були такими швидкими! Такими точними! Він розмовляв м'яко й переконливо, коли демонстрував три карти, плавно опускав їх сорочкою догори на маленьку скриньку, що лежала перед ним, перетасовував довгими пальцями, а потім робив паузу й пропонував нам угадати даму. Робітники мали менш гострий зір порівняно зі мною, тож їм рідше вдавалося розгледіти потрібну карту, ніж мені (хоча я помилявся частіше, ніж угадував).

Згодом я запитав у Нунена:

– Як тобі це вдається? Навчиш мене?

Попервах він відмахувався, повторюючи, що це дрібниці, але я наполягав на своєму.

– Я маю зрозуміти, як ти це робиш! – торочив я. – Дама покладена посередині, ти пересуваєш карти лише двічі, і вона виявляється не там, де я очікував. У чому секрет?

Якось під час перерви він не став виманювати гроші у робітників, а відвів мене в тихий куток сараю і показав, як треба маніпулювати трьома картами таким чином, аби руки дурили очі. Дві карти – даму й будь-яку іншу – необхідно було легенько стискати між великим і середнім пальцями лівої руки, а третю карту тримати в правій руці. Розкладаючи карти, він робив перехресний рух руками; його пальці ледь торкалися поверхні столу і на мить завмирили, завдяки чому складалося враження, буцімто дама буде першою. Але насправді вислизала зовсім інша карта, причому майже в усіх комбінаціях. Це класичний картковий фокус, відомий під назвою «Три карти».

Коли я вловив ідею цього фокусу, Нунен навчив мене кількох інших трюків. Він показав, як притримувати карту в долоні, як оманливо тасувати, як знімати, щоб загадана карта здавалася першою чи останньою, як змусити глядача обрати загадану карту з-поміж інших карт, складених віялом. Усі ці тонкощі Нунен пояснював недбало, радше хизуючись переді мною, ніж ділячись досвідом. Він, певно, не здогадувався, з якою жадібністю я поглинав нові знання. Після закінчення уроку я спробував виконати фокус із дамою, але карти розлетілися підлогою. Я спробував знову. І знову. Не зупинявся навіть тоді, коли Нунен втратив до мене цікавість і пішов геть. Пізно ввечері, усамітнившись у своїй кімнаті, я таки засвоїв «Три карти» й перейшов до практики інших, мигцем побачених фокусів.

Настав день, коли Нунен завершив свою роботу, покинув майстерню і зник із мого життя. Відтоді я його не зустрічав. Завдяки йому вразливого хлопчика опанувала нав'язлива ідея. Я дав собі клятву будь-що оволодіти мистецтвом спритності рук, що також називалося «маніпуляцією» або «престидижитацією» (як я довідався з однієї книжки, терміново позиченої в бібліотеці). Саме на цій меті були зосереджені всі мої думки.

V

Упродовж наступних трьох років моє життя визначалося низкою важливих подій. По-перше, я стрімко перетворювався з підлітка на чоловіка. По-друге, мій батько швидко збагнув, що я мав хист до різьбярства, що було значно ціннішим за колісне ремесло. По-третє, я невпинно тренував руки для демонстрації фокусів.

Вищезазначені три аспекти мого існування перепліталися, неначе волокна канату. Ми з батьком мали заробляти на життя, тож я не міг відмовитися від виготовлення бочок, коліс і осей для возів, що було головним джерелом прибутку, проте, коли випадала нагода, мій тато або хтось з його майстрів навчав мене вишуканого ремесла червонодеревника. Батько мав великі плани щодо мене. Якби я виправдав його сподівання, він подарував би мені меблеву майстерню, якою я розпоряджався би на власний розсуд. Він мріяв відійти від справ і допомагати мені. Ці наміри давали мені змогу скласти уявлення про його розчарування і нездійснені надії. Мої здібності до роботи з деревом пробудили в ньому спогади про юнацькі амбіції.

Тим часом я досяг відчутних успіхів в опануванні іншої професії, яку вважав своїм істинним покликанням. Увесь свій вільний час я присвячував ілюзійним практикам. Зокрема намагався засвоїти всі можливі види маніпуляцій з картами. На мою думку, в основі будь-яких фокусів лежала спритність рук так само, як проста тонічна гама становить основу найскладнішої симфонії. Мені було важко роздобути спеціалізовану літературу, але деякі посібники зі сценічної магії все ж таки вийшли у світ, і вперта людина мала шанс розшукати їх. Щоночі я ставав перед великим дзеркалом у своїй холодній кімнаті над аркою воріт і вчився притримувати карту в долоні, висувати з колоди, тасувати, ховати, розкладати на столі, складати віялом, знімати різноманітними хитрими способами. Я дізнався про найефективніші методи, що дозволяють фокуснику

відвернути увагу глядачів і заплутати їх, скориставшись особливостями повсякденного сприйняття. Можна застосувати: масивну залізну клітку для птахів (ніхто не здогадається, що грати легко виймаються); м'яч, що здається завеликим, аби поміститися в рукаві; гостро заточений сталевий кинджал, чие лезо (начебто!) не зігне жодна сила. Я швидко оволодів основними прийомами сценічної магії: спершу я вивчав той чи інший фокус, потім працював над деталями й доводив до автоматизму і зрештою домагався бездоганного виконання. Я ні на день не припиняв тренувань.

Сила й спритність рук стали запорукою мого професійного розвитку.

Зараз я ненадовго відволічуся від цих нотаток, аби розглянути свої руки. Відклавши перо вбік, я простягаю їх вперед і підношу ближче до світла, намагаючись забути про звичне бачення і подивитися на них поглядом стороннього спостерігача. Довгі тонкі пальці, охайно підстрижені нігті однакової довжини; ці руки не схожі на руки художника, чорнороба або хірурга – це руки червонодеревника, який став фокусником. Коли я повертаю їх долонями дотори, шкіра виглядає блідою, майже прозорою, з темними суглобовими лініями між фалангами. Пучки міцних великих пальців м'які й округлі, але, щойно я напружую м'язи, на долонях утворюються тверді горбки. Повернувши кисті тильною стороною, я знову вивчаю чутливу шкіру, припорошену світлим волоссям. Мої руки приваблюють жінок; деякі зізнавалися, що вони в захваті від них.

Навіть тепер, у зрілому віці, я щодня треную руки. Я маю достатню силу, аби розчавити каучуковий тенісний м'яч. Я згинаю пальцями сталеві цвяхи, розбиваю дошку ребром долоні. Та сама рука, утримуючи монету в один фартинг між пучками середнього й підмізинного пальців, одночасно працює з реквізитом, пише на грифельній дошці або стискає лікоть добровольця з публіки; після закінчення всіх цих маніпуляцій фартинг якимось дивом вигулькує прямо з повітря.

На лівій долоні я маю невеличкий шрам – нагадування про юнацькі роки, коли я ще не навчився дбати про руки й розуміти їхню цінність. Щоразу, як я виконував фокуси з колодою карт, монетою, шовковою хусткою та іншими предметами, дедалі більше переконувався, що людська рука – дуже делікатний інструмент, тонкий, сильний і чутливий. Але одного ранку, працюючи в майстерні, я зробив неприємне відкриття – столярні роботи були вкрай небезпечними для моїх рук. Під час виготовлення ободу я загавився: один хибний рух різцем, і мою ліву руку розсік глибокий поріз. Пам'ятаю, як я остовпів, не вірячи власним очам. Із рани хлинула багряна кров, стікаючи від зап'ястка до ліктя; зведені судомою пальці нагадували кігті хижого птаха. Старші робітники звикли до таких травм, тож зреагували миттєво: уміло наклали джгут, посадили мене на воза й повезли до лікарні. Впродовж двох тижнів я не знімав пов'язку. Біль, кров і тимчасові незручності лякали мене значно менше, ніж чорні думки про те, що сталося непоправне і рука навіки залишиться скаліченою і ні до чого не придатною. Як з'ясувалося згодом, пошкодження були не настільки серйозними. Я пережив чимало хвилювань, поки рука погано згиналася і майже не слухалася мене. Зрештою рухливість сухожилів і м'язів відновилася, краї рани зрослися як належить, і за два місяці я повернувся до нормального життя.

Цей інцидент послужив мені важливим уроком. За тих часів престижиджитация була для мене звичайним хобі. Я ще не виступав перед публікою і навіть не

розважав робітників у майстерні, як це робив Роберт Нунен. Моя ілюзійоністська програма обмежувалася одноманітними тренуваннями перед високим дзеркалом. Але захоплення переросло у пристрасть, що межувала з одержимістю. Я не міг дозволити, щоб якась там травма поставила під загрозу мої грандіозні плани!

Розсічена долоня стала ще однією визначною віхою в моєму житті, адже саме вона допомогла мені визначитися з пріоритетами. Раніше я був підмайстром, який вчився фокусів у вільний час, але після тієї історії я перетворився на ілюзійоніста-початківця, рішуче налаштованого долати всі перешкоди. Мої вподобання могли видатися дрібницями, але я надавав провідного значення здатності утримувати в долоні приховану карту, крадькома витягати більярдну кулю з фетрової торбинки або непомітно сувати позичену в глядача п'ятифунтову банкноту в попередньо підготовлену помаранчу. Я вважав ці вміння незрівнянно важливішими за виготовлення вазових коліс на замовлення трактирника. Піддавати ризику руки було неприпустимо.

VI

Я не зізнавався собі в цьому! Що відбувається? Як далеко я маю зайти? Нічого не писатиму, доки не знатиму напевно!

VII

Ми все обговорили й прийняли рішення. Мені продовжувати? Гаразд, я візьмусь до роботи за таких умов. Я можу писати те, що вважаю доречним, а я можу додавати те, що вважаю доречним. Я не планував розповідати нічого, на що я б не погодився; мені просто хотілося навести більше подробиць, перш ніж я перечитаю текст. Прошу вибачення, якщо я думав, що дурих себе. Я не мав лихих намірів.

VIII

Перечитав ці нотатки кілька разів. Здається, я зрозумів, до чого я хилю. Моя бурхлива реакція була викликана подивом. Тепер я трохи заспокоївся і переконався, що не переступив межу – не бовкнув нічого зайвого.

Але я пропустив стільки важливих подій! Гадаю, я маю розповісти про зустріч із Джоном Генрі Андерсоном, адже саме він рекомендував мене Маскелайнам.

Чому б мені не перейти до цієї оповіді просто зараз?

Або я почну негайно, або залишу собі записку. Треба чергуватися частіше!

Обов'язково внесу такі пункти:

1. ?Як я дізнався, чим займається Енджер, і як я вчинив із ним.
2. ?Олів Венскомб (NB: Моеї вини тут нема).
3. ?Сара? Діти?

Угода поширюється на ці пункти, хіба ні? Так я її тлумачу. Якщо я не помиляюсь, доведеться багато чого викреслити або додати значно більше інформації.

Дивуюсь, що встиг так багато написати.

IX

У 1872 році, коли мені було шістнадцять, до Гастінгзу приїхав Джон Генрі Андерсон – цілий тиждень він виступав у театрі «Гаєті» на Квінс-роуд зі своїм «Дивовижним ілюзіоном». Я відвідав усі покази й за можливості старався купляти квитки в партері, ближче до сцени. Жодна сила не змусила би мене залишитися вдома. За тих часів він був знаним ілюзіоністом, винахідником низки неймовірних трюків. До того ж подекували, що він підтримує молодих фокусників і допомагає їм пробитися.

Щовечора містер Андерсон демонстрував трюк, відомий серед професійних ілюзіоністів як «Чарівний ящик». На сцену запрошувалася невеличка група добровольців (він надавав перевагу виключно чоловікам). Вони викочували з-за лаштунків масивний дерев'яний ящик на коліщатках і піднімали його над підмостками достатньо високо, щоб усі переконалися, що ніхто не може потрапити туди через таємний люк. Потім добровольцям пропонували зазирнути в ящик, пересвідчитися, що він порожній, повернути його в різні боки; дехто навіть заходив усередину і підтверджував, що там немає де ховатися. Наостанок вони замикали дверцята на важкі засуви. Добровольці залишалися на сцені, а містер Андерсон знову штовхав ящик, показуючи глядачам, що дверцята надійно зачинені. Аж раптом, несподівано для всіх, він швидко зривав засуви, розчахував дверцята, і... перед публікою поставала чарівна молода асистентка в пишній сукні й ширококрисому капелюсі.

Щоразу, коли містер Андерсон запрошував добровольців, я зривався з місця, але він завжди проходив повз мене. Як же мені хотілося бути одним з обранців! Я жадав дізнатися, що відчуває людина, яка стоїть на осяяній софітах сцені, перед сотнями глядачів. Жадав опинитися поряд з Андерсоном під час демонстрації цього номера. Особливо мене цікавила можливість ретельно оглянути «чарівний ящик». Звичайно, я знав, у чому полягає його секрет, оскільки вже встиг довідатися чи самостійно здогадався, як виконуються всі популярні тогочасні трюки. Але я мріяв скористатися унікальною нагодою і роздивитися зблизька реквізит видатного ілюзіоніста.

Розгадка його номера крилася в конструкції ящика. На жаль, моя мрія не здійснилася.

Після останнього показу я набрався сміливості й попрямував до службового входу, рішуче налаштований підстерегти Андерсона. Не минуло й хвилини, як із своєї комірки вийшов воротар.

– Перепрошую, сер, – мовив він, нахиливши голову вбік і змірявши мене зацікавленим поглядом. – Містер Андерсон наказав провести вас до гримерної, шойно ви з’явитесь.

Зайве казати, що я був ошелешений!

– Чи певні ви, що він говорив про мене? – спитав я.

– Так, сер. Цілком певен.

Збентежений, але сповнений радісного хвилювання, я, дотримуючись указівок воротаря, петляв вузькими коридорами та сходами, аж доки дістався гримерної знаменитості. А там...

Там відбулася коротка, але захоплива розмова з містером Андерсоном. Я не маю бажання переповідати подробиці почасти тому, що це було давно і більшість нюансів стерлися з моєї пам’яті; з іншого боку, минуло не так уже й багато років, аби я не соромився юнацького звірення почуттів. Цілий тиждень я спостерігав за його виступами з перших рядів партеру і переконався, що він – надзвичайно талановитий артист, який бездоганно виконує свої трюки завдяки чудовому володінню словом і тілом. Залишившись із ним наодинці, я настільки розгубився, що мені відібрало мову, а коли отямився, з моїх губ нестримним потоком полилися лестиві фрази.

Зазначу лише, що ми обговорили дві теми, які можуть видатися цікавими.

По-перше, містер Андерсон пояснив, чому жодного разу не обрав мене в асистенти. Він розповів, що, побачивши мій ентузіазм, хотів запросити мене на прем’єрному показі, проте щось його стримало. Згодом він примітив мое обличчя на наступних показах, остаточно впевнився, що перед ним фокусник-початківець (мое серце радісно закалатало від визнання моєї значущості!) і побоювся співпрацювати зі мною. Він не знав – не міг знати! – що я замислив. Чимало артистів, особливо молодих і амбітних, не гребують красти ідеї у досвідчених відомих колег, тож настороженість містера Андерсона була зрозумілою. Утім, він попросив у мене вибачення за недовіру.

Друга тема стала логічним продовженням попередньої. Ілюзіоніст зрозумів, що я роблю перші кроки в оволодінні професією. Він написав для мене стислого рекомендаційного листа, з яким я мав вирушити до Лондону й навідатися до Сент-Джордж-Голл, де на мене чекатиме Невіл Маскелайн власною персоною.

Саме тоді на мене нахлинули емоції, і я почав дякувати йому з таким пафосом і захопленням, що мені соромно це згадувати.

Десь за пів року після тієї незабутньої зустрічі я таки поїхав до Лондону й розшукав містера Маскелайна. Відтоді почалася моя кар’єра ілюзіоніста. Я

виклав у загальних рисах історію знайомства з містером Андерсоном, що призвела до знайомства з містером Маскелайном. Не хочу докладно описувати всі мої кроки на шляху до здобуття слави й професійного вдосконалення; зупинюсь лише на тих епізодах, що мають безпосередній стосунок до цієї оповіді. В моєму житті був тривалий період, коли я відточував свою майстерність, експериментуючи прямо на сцені, і мої виступи рідко задовольняли мене. Не бачу сенсу відновлювати в пам'яті ті часи.

Знайомство з містером Андерсоном і містером Маскелайном мало вирішальне значення ще й тому, що вони були єдиними ілюзіоністами, з якими я спілкувався на перших етапах мого становлення, коли Угода ще не набула теперішньої форми. Ніхто, крім них, не знає секрет моїх номерів. Містер Андерсон, на жаль, покинув цей світ, але Маскелайни – включно з містером Невілом Маскелайном – досі виступають на сцені. Я знаю, що вони зберігатимуть мовчання; на них можна покластися. Точніше, я мушу довіряти їм. Я не маю наміру звинувачувати містера Маскелайна в тому, що мої секрети іноді опинялися під загрозою. Тим паче, що мені відоме ім'я винуватця.

Зараз я повернувся до основної сюжетної лінії, адже збирався це зробити до того, як перебив себе.

Х

Кілька років тому в якійсь газеті наводилися слова одного фокусника (здається, то був Девід Девант): «Ілюзіоністи охороняють свої секрети не тому, що вони є значущими й оригінальними, а тому, що вони є незначними й тривіальними. Дивовижні сценічні ефекти часто досягаються настільки сміхотворними засобами, що фокуснику було б соромно зізнатися, як це робиться».

Якщо стисло, саме в цьому полягає парадокс сценічної магії.

Побутує думка, що номер буде «зіпсовано», якщо секрет його виконання розкриється. Так вважають не лише фокусники, а й глядачі. Людям подобається атмосфера загадковості, і вони не хочуть, аби щось їй порушило, хоч би як їм кортіло дізнатися, яким чином створиться ілюзія.

Фокусник, ясна річ, прагне зберігати свої таємниці та успішно заробляти гроші й надалі. Це загальноновизнаний факт. Утім, він стає жертвою власної потайливості. Що довше номер тримається в репертуарі, що частіше виконується на сцені, що більшу кількість людей введено в оману, то важливішою видається місія ілюзіоніста приховати ключ до розгадки.

З часом проблема загострюється. Трюк набуває популярності, чимало фокусників імітують або видозмінюють його, що спонукає артиста постійно вдосконалювати техніку, внаслідок чого номер стає ще більш заплутаним і таємничим. Проте його сутність не змінюється. Секрет залишається дрібним і тривіальним. Що більшу славу здобуває виконавець, то більше він боїться

викриття, що загрожує його репутації. Потайливість перетворюється на справжню манію.

Ближче до суті справи.

Усе своє життя я зберігав мою особисту таємницю, прикидаючись кульгавим (звісно, в переносному сенсі – це прозорий натяк на Цзин Лін-Фу). Наразі я дожив до сивини і, зізнаюся відверто, досяг такого рівня заможності, що сцена втратила колишню привабливість. Чи мушу я, висловлюючись фігурально, «кульгати» решту свого життя і чіплятися за таємницю, про яку мало хто знає і майже ніхто не переймається її існуванням? Гадаю, ні, не мушу. Ось чому я вирішив позбутися давньої звички й розповісти всю правду про «Нове транспортування людини». Так називається трюк, що зробив мене всесвітньовідомим. На переконання багатьох фахівців, це неперевершений взірць сценічної магії.

Спершу я опишу те, що видно з глядацької зали.

Потім відбудеться Розкриття Таємниці.

Саме з цією метою я почав вести щоденник. А тепер, як і домовлялися, я відкладаю перо вбік.

XI

Три тижні не розгортав щоденник. Я не маю давати жодних пояснень і не хочу нічого чути. Таємниця «Нового транспортування людини» належить не лише мені. От і все. Крапка. Що ж це за божевілья охопило мене?

Упродовж багатьох років таємниця добре служила мені, витримала чимало атак тощо. Хіба не для цього укладалася Угода?

Чому ж тоді я пишу, що подібні секрети є тривіальними? Тривіальними! Невже я присвятив життя чомусь тривіальному?

Перші два тижні мого періоду мовчання я провів у тяжких роздумах над цими темами.

Як зазначалося вище, мої нотатки (книжка, щоденник, оповідь – як краще назвати?) – безпосередній результат Угоди. Чи врахував я всі можливі наслідки?

За умовами цієї Угоди, я маю нести відповідальність за всі свої висловлювання – навіть необачні й непродумані. Саме так я чиню, удаючи, ніби ті слова вимовив я. Саме так я чиню, коли ролі змінюються. Принаймні мені здається, що я добре це роблю. Єдність цілей, дій і висловлювань – основоположний принцип Угоди.

Тому не вимагатиму, щоб я перегорнув щоденник на кілька сторінок назад і викреслив рядки, де обіцяю розкрити таємницю. (З тієї самої причини я не знищуватиму те, що пишу зараз.)

Розголошувати таємницю не можна – це навіть не обговорюється. Доведеться ще трохи «покульгати».

Мені огидна думка про те, що Руперт Енджер ходить по цій землі! Іноді мені вдається забути про нього, викреслити з пам'яті цього негідника та його діяння, але він усе одно не зникає. Доки він житиме, мій секрет буде під загрозою.

Я дізнався, що він досі виконує свою версію «Нового транспортування людини» й навіть дозволяє собі звертатися до глядачів із зухвалими заявами: «Цей трюк часто намагаються відтворити, але ніхто не зміг його вдосконалити». Я скаженію, уявляючи ці виступи; мене нудить від подробиць, які мені переповідають. Подейкують, що Енджер винайшов новий спосіб переміщення, і його номер непоганий на вигляд. Щоправда, він має один великий недолік – повільність. Хай би як Енджер хизувався своєю майстерністю, та він ніколи не випередить мене – я рухаюсь значно швидше. Бідолаха аж зі шкіри пнеться, стараючись вивідати правду!

Угода має залишатися в силі. Жодних зізнань!

XII

Якщо я вже згадав Енджера, докладно розповім, як ми посварилися вперше і як почалася наша ворожнеча. З моїх записів стане очевидно, що саме я став ініціатором конфлікту. Я цього не приховую і не знімаю із себе відповідальності.

Зазначу, що мене збила з пантелику прихильність високим ідеалам. Коли я зрозумів, що припустився помилки, то спробував виправити ситуацію. Ось як це сталося.

Мистецтво ілюзійзму привертає увагу певних персонажів, які розглядають престижиджитацію як простий спосіб обдурити довірливих і багатих людей. Вони використовують те саме обладнання і той самий реквізит, що й професійні ілюзійністи, але роблять вигляд, ніби справді творять дива.

На перший погляд може видатися, що такі авантюристи майже не відрізняються від професіоналів, що грають роль чарівника на сцені. Але між ними лежить прірва.

Приміром, іноді я починаю свої виступи з номера «Китайські кільця». Недбало тримаючи в руках кільця, я виходжу на середину освітленої сцени. Нікого не попереджаю, що робитиму. Глядачі бачать (думають, що бачать, або дозволяють собі думати, що бачать) десять блискучих металевих кілець. Кільком особам дозволяється торкнутися й оглянути кожне кільце, після чого добровольці публічно підтверджують, що воно суцільнолите, без прорізів і

зчленувань. Потім я забираю всі кільця і, на превеликий подив публіки, миттєво об'єдную їх в один ланцюг, який високо піднімаю над головою, демонструючи його всій залі. Дозволивши комусь із добровольців тицьнути пальцем у будь-яке місце ланцюга, я з'єдную і роз'єдную ланки саме там, де було вказано. Швидко складаю і розбираю якусь фігуру з кількох кілець, нанизуючи їх собі на руку чи на шию. Наприкінці номера глядачі побачать (або подумають, що бачать... див. вище), що я знову тримаю в руках десять важких відокремлених кілець.

Як це досягається? Відповідь – багаторічна практика. Само собою, існує певний секрет, але я не маю права розголошувати його, оскільки номер зберігає популярність і входить до репертуару багатьох фокусників. Йдеться про трюк, ілюзію, видимість, де цінуються не «дива» й «містичні загадки», а майстерність, артистизм і легкість виконання.

А тепер розгляньмо приклад іншого фокусника. Він виконує той самий трюк, використовує ті самі прийоми, але привселюдно заявляє, що з'єднує і роз'єднує кільця за допомогою чаклунства. Хіба це не змінить ставлення до його виступу? Від нього чекатимуть не майстерності, а доказів чарівництва. Публіка сприйматиме його не як артиста, а як чудотворця, що кинув виклик законам природи.

Якби в залі опинився я або будь-який інший ілюзіоніст, він сказав би глядачам: «Це звичайний фокус! Насправді кільця не такі, якими видаються. Ви бачили зовсім не те, про що думали».

На що чудотворець (лицемірно) відповів би йому: «Глядачі стали свідками надприродного явища. Якщо ви стверджуєте, що я показав простий фокус, зробіть ласку, поясніть нам, як це робиться».

Тоді довелося би прикусити язика. Професійна честь завадила би мені розкрити секрети виконання трюку.

Отже, диво залишилося би дивом в очах публіки.

Коли я робив перші кроки на великій сцені, в моду увійшло «спілкування з духами», або спіритизм. Деякі сеанси відкрито проводилися в театрах, а деякі відбувалися таємно, в мистецьких студіях або приватних будинках. Усі ці ритуали мали дещо спільне. «Медіуми» давали надію старим або вбитим горем людям, переконуючи їх, що життя після смерті існує. Клієнти ладні викласти чималу суму за таке навіювання.

З точки зору професійного ілюзіоніста, спіритизм має дві примітні риси. По-перше, використовуються шаблонні сценічні прийоми. По-друге, шахраї завжди кажуть, що їм допомагають «надприродні сили». Інакше кажучи, вони дурять людей своїми байками про «зв'язок із потойбічним світом».

Саме це дратувало мене найбільше. Оскільки подібні трюки легко виконає будь-який компетентний ілюзіоніст, мене неабияк обурювало, що їх відносили до паранормальних явищ, які нібито «доводять», що потойбічне життя існує, що духи можуть матеріалізуватися, що мертві здатні говорити й таке інше. Це брехня, але її важко спростувати.

Я приїхав до Лондону 1874 року. За підтримки Джона Генрі Андерсона й протекції Невіла Маскелайна я почав шукати роботу в театрах і мюзик-холах, яких у столиці було і так задосить. Ілюзіоністські номери мали великий попит, але в Лондоні вистачало талановитих фокусників. Мені було непросто пробитися до професійних кіл. Я погоджувався на перші-ліпші пропозиції і поступово здобував авторитет у світі магії. Шлях до успіху виявився довгим попри те, що публіка добре сприймала мої номери. Тоді я був далеким від втілення «Нового транспортування людини», хоча, відверто кажучи, замислив цей надзвичайний трюк ще у Гастингсі, коли стукав молотком у батьківській майстерні.

За тих часів фокусники, що заробляли спіритизмом, часто рекламували свої послуги в газетах і журналах. Їхня діяльність викликала певний резонанс. Спіритизм оголосили більш захопливою, сильною та ефективною формою магії порівняно зі сценічною. Логіка була такою: якщо досвідчений ілюзіоніст здатен ввести жінку в транс і здійняти її в повітря, чому б не застосувати його вміння для кориснішої справи – спілкування з померлими? А й справді, чом би й ні?

XIII

Ім'я Руперта Енджера було знайоме мені раніше. Звідкись із Північного Лондону він регулярно надсилав багатослівні й зухвалі листи до трьох спеціалізованих журналів із мистецтва сценічної магії. Його мета була незмінною: взяти на глум тих, кого він називав «елітою» – представників старої школи, чиї допотопні традиції і прагнення до секретності були, на його думку, нікому не потрібним пережитком минулих епох. Хоч я дотримувався традиційних методів, та не вступав у полеміку з Енджером, на відміну від деяких артистів, що піддалися на його провокації.

Типовий приклад однієї з його теорій: ілюзіоніст, який привселюдно заявляє про свою майстерність, має бути готовим «вийти в коло». Інакше кажучи, фокусник буде оточений глядачами зусібіч і не зможе розраховувати на захист просценіуму, що відділяє його від публіки під час виконання трюків. Хтось із моїх відомих колег відповів йому, делікатно вказавши на очевидний факт: хоч би як ретельно фокусник готував свій номер, у залі завжди знайдуться ті, хто розкриють його секрет. Енджер безжально висміяв його. По-перше, заявив він, магічний ефект посилюється, якщо виконавця видно з усіх боків. По-друге, якщо кілька осіб віднайдуть розгадку (що трапляється навіть тоді, коли видимість є обмеженою), це не має жодного значення! Вразити п'ятсот глядачів – ось що найважливіше. П'ятеро розумників ні на що не впливають.

На думку більшості професіоналів, подібні теорії мало чим відрізнялися від блюзнірства – не тому, що наші секрети суворо заборонено розголошувати (на що натякав Енджер), а тому, що його погляди були радикальними й суперечили усталеним традиціям.

Руперт Енджер здобув певну славу, хоча й не зовсім таку, як він уявляв. Я часто чув, як колеги іронічно висловлювали подив, не розуміючи, чому він

так рідко виступає на сцені й не дає нам можливості отримати задоволення від його блискучої новаторської техніки.

Повторюю: я уникав дискусій і мало цікавився Енджером. Але одного дня втрутилася доля.

Так склалося, що моя тітка за батьківською лінією, що мешкала в Лондоні, втратила чоловіка і була настільки засмучена, що звернулася до спірита й домовилася влаштувати сеанс у себе вдома. Я дізнався про її наміри з листа матері, яка регулярно переповідала мені чутки про наших родичів, але цього разу новина викликала мою професійну цікавість. Я негайно зв'язався з тіткою, запізно приніс їй свої співчуття і зголосився підтримати її, коли вона шукатиме розраду.

У день проведення сеансу вона запросила мене на обід, і це було неабиякою удачею, оскільки спірит приїхав на годину раніше. В будинку здійнялася паніка. Гадаю, він вчинив так навмисно, аби краще підготуватися до дійства в кімнаті, де мав відбутися контакт із небіжчиком. Новоприбульця супроводжували двоє асистентів – молодий чоловік і дівчина. Спільними зусиллями вони задрапірували вікна чорними шторами; відсунули до стіни непотрібні меблі й замінили їх тими, що привезли з собою; прибрали килим, оголили мостини й встановили дерев'яний ящик, чиї розміри й загальний вигляд дали мені зрозуміти, що ці люди збираються виконати звичайний сценічний трюк. Я тримався осторонь і нічим не привертав уваги спірита, побоюючись, що він упізнає мене. Минулого тижня газети надрукували кілька схвальних рецензій на мої виступи.

Спірит був молодим чоловіком приблизно мого віку і вирізнявся тендітною тілобудовою; темне волосся спадало на вузьке чоло. Насторожений погляд надавав йому подібності зі звіром, що шукає здобич. Спритні точні рухи були незаперечною ознакою досвідченого фокусника. Його асистентка мала привабливе обличчя з вольовими рисами й струнке, гнучке тіло (її фізичні дані ввели мене в оману – я дійшов хибного висновку, що дівчина виступає з ним на сцені). Вона була вбрана у скромну темну сукню і здебільшого мовчала. Другий асистент – дужий білявий молодик вульгарного вигляду – незадоволено буркотів і лаявся, пересуваючи важкі меблі.

Коли всі гості зібралися (тітка запросила вісім-дев'ять знайомих, імовірно, бажаючи частково покрити витрати), спірит завершив підготовку і терпляче чекав у кімнаті разом з асистентами. Я не мав жодних шансів оглянути їхній реквізит.

Весь сеанс – включно з преамбулою і драматичними паузами – тривав понад одну годину. Було показано три ілюзіоністські номери, розраховані на те, щоб створити напругу, посилити хвилювання і навіяти певні емоції.

Спірит розпочав з обертання столу, виконавши цей трюк із надзвичайним драматизмом. Стіл крутнувся сам собою і загрозливо захитався, внаслідок чого більшість присутніх опинилися на голій підлозі. Гості затремтіли від страху, готуючись до будь-яких несподіванок. Тоді спірит – за допомогою своєї молоді змовниці – зобразив гіпнотичний транс. Йому зав'язали очі, затулили рота кляпом, затягли мотузками руки та ноги, після чого його – геть безпорадного – перенесли до дерев'яного ящика, звідки відразу почали долимати дивні моторошні сигнали з потойбіччя: яскраві спалахи світла,

гучний тріск, виття труби, дзвін цимбалів, цокання кастаньєт. Із глибин ящика вирвалася зловісна «ектоплазменна матерія» і попливла кімнатою, огортаючи все довкола таємничим сяйвом.

Вилізши з ящика й позбувшись пут (коли ящик відчинили, усі мотузки й вузли були на місці), «медіум» якимось дивом вийшов із трансу і взявся до основної справи. Після короткої, але красномовної промови про небезпеку зближення зі світом духів він натякнув, що результат виправдовує ризик, і знову впав у транс, прагнучи встановити контакт. Невдовзі він оголосив, що духи покійних родичів і друзів приєдналися до них; між живими та мертвими відбувся обмін посланнями й словами втіхи.

XIV

Яким чином молодий спірит досяг такого ефекту?

Як я вже казав, професійна етика змушує мене зберігати мовчання. Тоді я не міг розповісти всю правду (і зараз не можу). Обмежуся натяками на те, що це звичайна спиритність рук.

Обертання столу не є трюком у традиційному розумінні (хоча іноді – як у тому конкретному випадку – його можна віднести до ілюзійоністських практик). Йдеться про маловідоме фізичне явище: десять-дванадцять осіб збираються за круглим дерев'яним столом і щосили тиснуть долонями на поверхню; якщо хтось скаже їм, що стіл ось-ось крутнеться, не мине й двох хвилин, як це справді станеться. Щойно люди відчують рух, як стіл неминуче починає хитатися в різні боки. Достатньо однієї простої дії – непомітно вдарити носком черевика об ніжку, і стіл ефектно нахилиться вбік і з гучним гуркотом перевернеться. Якщо поталанить, він потягне за собою майже всіх учасників сеансу, що викличе загальний подив і сум'яття, але нікому не завдасть фізичної шкоди.

Зайве уточнювати, що стіл, який використовувався в будинку моєї тітки, принесли разом з іншим реквізитом. Він був хитро сконструйований – чотири дерев'яні ніжки поєднувалися з центральною опорою, а внизу залишався невеличкий зазор, куди можна було просунути ногу.

Стисло опишу маніпуляції з ящиком: професійний ілюзійоніст легко позбувається пут, що здаються намертво затягнутими, особливо якщо вузли зав'язані його асистентами. Опинившись всередині ящика, він за лічені секунди послабить мотузки й почне видавати бентежні «потоїбічні сигнали».

Що ж до контактів зі світом духів – головної мети «спіритичного сеансу», – зазначу, що імітація досягається за рахунок інших загальновідомих прийомів, доступних будь-якому здібному фокуснику.

XV

Я навідався до тітки, аби задовольнити професійну цікавість, а замість того, на мій превеликий жаль і сором, покидав її будинок, сповнений праведного гніву. Банальні ілюзійні виверти застосовувалися для обману довірливих, вразливих людей. Моя родичка повірила, що коханий чоловік хотів заспокоїти її та надіслав вісточку з потойбіччя. Спусташена, вона негайно пішла до своєї спальні. Деякі гості теж були глибоко зворушені почутими посланнями. Я був єдиним, хто знав, що це шахрайство.

Мене тішила лише думка про те, що можна й потрібно викрити його як шарлатана, перш ніж він завдасть шкоди іншим людям. Я відчував спокусу розібратися з ним під час того сеансу, але мене дещо налякала його впевнена поведінка. Поки Енджер та молода асистентка збирали реквізит, я перекинувся словом з його кремезним білявим помічником, і той дав мені візитівку спірита.

Отак я дізнався ім'я і професійні методи чоловіка, який у майбутньому намагатиметься зіпсувати мою кар'єру.

Руперт Енджер

Ясновидець, медіум

Спиритичні сеанси

Цілковита конфіденційність

Північний Лондон, Ідмістон-Віллас, будинок 45

Я був молодим, недосвідченим, засліпленим високими ідеалами. Згодом я пошкодував про свою одержимість, адже юнацький максималізм заважав розгледіти лицемірство моєї позиції. Я вирішив переслідувати містера Енджера й розкрити його шахрайські прийоми. Невдовзі я вдався до певних хитрощів (не уточнюватиму, що саме я зробив) і довідався, де й коли проходитиме наступний сеанс.

Як і минулого разу, зустріч була призначена в приватному будинку на околицях Лондону. Мені довелося докласти великих зусиль, аби отримати запрошення від незнайомих людей, страшенно засмучених через раптову смерть матері сімейства. Я добився свого лише тому, що напередодні прийшов до них і відрекомендував себе як помічник Енджера, наголосивши на тому, що «медіум» потребуватиме моєї підтримки. Збожеволілі від горя домочадці слухали мене у піввуха.

Наступного дня я влаштував засідку поблизу будинку і мав змогу переконатися, що завчасне прибуття Енджера – як і тоді, коли він відвідав мою тітку, – було навмисним. Ба більше, йшлося про важливий попередній етап. Я крадькома спостерігав за тим, як ілюзіоніст та його помічники вивантажували реквізит із воза й тягли до будинку. Годину по тому, майже у

домовлений час, я теж увійшов усередину. Уся бутафорія вже була розставлена; в кімнаті панувала напівтемрява.

Сеанс, як завжди, почався з обертання столу. За щасливою випадковістю я опинився біля Енджера, коли він готувався до виступу.

- Ми часом не знайомі, сер? - докірливо прошепотів він.

- Сумніваюсь, - відповів я, прикидаючись байдужим.

- Полюбляєте відвідувати сеанси?

- Не відстаю від вас, сер, - холодно відрізав я.

Енджер метнув на мене загрозливий погляд, проте нічого не міг вдіяти. Всі учасники зібралися за столом, тож він мусив починати. Він, певно, здогадався про мої наміри викрити його, але самовладання не втратив. Треба віддати йому належне - мій противник працював із властивим йому професіоналізмом.

Я чекав слушної миті. Було б недоречно розтлумачувати секрет обертання столу. Однак коли з ящика почали долимати «сигнали», мені закортіло кинутися туди, розчахнути дверцята і показати, хто видає ці звуки. Поза всяким сумнівом, присутні побачили би, що негідник, звільнившись від мотузок, дмухав у трубу або клацав кастаньетами. Втім, я стримався. Вважав за краще дочекатися, коли емоційна напруга сягне апогею і відбудеться обмін так званими «духовними посланнями». Енджер використовував клаптики паперу, згорнені в кульки. Члени родини заздалегідь написали на них імена, назви предметів, сімейні таємниці та інші подробиці; притискаючи паперові кульки до чола, він удавав, ніби читає «послання».

Щойно він узявся до роботи, я вступив у гру. Відскочив від столу, розірвав ланцюг рук, що мав створювати «психічне поле», і різким жестом зняв драпірування з найближчого вікна. До кімнати хлинуло сонячне світло.

- Якого біса?... - почав Енджер.

- Пані та панове! - заволав я. - Цей чоловік - шахрай!

- Сядьте, сер! - Його помічник стрімко кинувся до мене.

- Звичайна спритність пальців! - з пафосом оголосив я. - Погляньте: він тримає одну руку під столом. Звідти виймає послання. Ось і весь секрет!

Чолов'яга скрутив мене, проте я встиг побачити, як Енджер винувато сховав папірець, підготовлений для трюку. Тоді глава сім'ї підвівся і почав клясти мене останніми словами. Його обличчя було спотворене гнівом і горем. Хтось із дітей гірко заридав; інші відразу приєдналися.

Вириваючись, я розчув пхикання старшого хлопчика:

- Де ж мама? Вона була тут! Вона була тут!

– Він шарлатан, брехун, обманщик! – репетував я, поки мене виштовхували з кімнати спиною вперед.

Я помітив, що молода асистентка побігла до вікна замінити драпірування. Щосили вдаривши нападника ліктями, я на мить звільнився і помчав до неї. Схопив за плечі й грубо відштовхнув убік. Вона розпростерлася на дощатій підлозі.

– Він не вміє розмовляти з померлими! – закричав я. – Вашої матері тут немає!

Здійнявся галас.

– Хапайте його! – долинув голос Енджера.

Здоровань знову заломив мені руки за спину і розвернув обличчям до присутніх. Дівчина не могла звестися на ноги – вона лежала на підлозі й злобно дивилася на мене знизу вгору. Енджер – зовні спокійний і стриманий – не відходив від столу, пронизуючи мене вбивчим поглядом.

– Я знаю вас, сер, – відрізав він. – І віднині надзвичайно уважно стежитиму за вашими виступами. – Він мовив до помічника: – Викиньте його звідси!

Не встиг я і оком зморгнути, як гепнувся на бруківку. Щосили намагаючись зберігати гідність, не звертаючи уваги на зацікавлені погляди перехожих, я обсмикнув одяг і квапливо пішов геть.

Упродовж наступних днів мене заспокоювало відчуття власної правоти, усвідомлення того, що родину хотіли обікрати, а мистецтво ілюзіоніста використовували у підступних цілях. Згодом мене охопили неминучі сумніви.

Сеанси Енджера приносили втіху його клієнтам незалежно від того, якими засобами це досягалось. Я згадував невинні дитячі личка, осяяні вірою в те, що померла мама передає їм послання з того світу. Бачив їхні усмішки й щасливі погляди.

Хіба це відрізняється від бажаної містифікації, заради якої публіка приходить на виступи ілюзіоніста? Може, такі номери є навіть кориснішими. Чи варто засуджувати тих, хто бере гроші за «спіритизм»? Чим вони гірші порівняно з тими, хто бере гроші за шоу у мюзик-холах?

Майже місяць я страждав, шкодуючи про свій вчинок. Зрештою докори сумління настільки замучили мене, що я вирішив діяти: написав покайного листа Енджеру і від широкого серця попросив вибачення.

Відповідь не забарилася. Я отримав мій лист, розірваний на маленькі шматочки. До нього додавалася записка – Енджер саркастично радив мені скласти докупи ці клаптики за допомогою моїх таємних магічних прийомів.

Два дні по тому я виступав у «Льюшем-Емпайр». Аж раптом мій противник скочив із місця в першому ряду бельєтажа і заволав на всю залу:

– Його асистентка ховається за лаштунками, ліворуч від ящика!

Звичайно, то була правда. Я мав вибір – або опустити завісу і покинути сцену, або продовжити показ – якомога театральніше зустріти мою асистентку, вдовольнившись слабкими оплесками збентежених глядачів. У центрі бельєтажа зяяло порожнє крісло, що нагадувало дірку на місці вирваного зуба.

Отак почалася ворожнеча, що триває багато років.

Єдине, що мене виправдовує, – недосвідченість юності, хибне розуміння професійної честі, необізнаність із світськими правилами. Але провина лежить і на Енджері. Хоча я дещо запізнився з вибаченнями, мое каяття було щирим, і лише безсердечна людина могла відмовитися миритися. З іншого боку, Енджер теж був молодим. Наразі мені важко відтворити ті події, оскільки наш конфлікт стався бозна-коли й за весь цей час набував різноманітних форм.

Якщо я припускався помилок і намагався їх виправити, Енджер несе відповідальність за постійне розпалювання нашої ворожнечі. Дуже часто я, втомившись від цієї безглуздої війни, намагався почати з чистого аркуша життя і кар'єру, але Енджер знову кидався в атаку. Він примудрявся псувати мій реквізит, унаслідок чого весь номер ішов шкереберть. Якось вода, що мала перетворитися на червоне вино, залишилася водою. Іншим разом я виставив себе дурнем, урочисто діставши з циліндра голу мотузку замість гірлянди прапорців. Ще один неприємний інцидент стався, коли моя асистентка, що мала злетіти в повітря, нерухомо лежала на канапі.

Одного вечора, незадовго до вистави, хтось розмалював мої афіші, вивішені біля входу до театру: «Він використовує картонний меч», «Він витягне з колоди пікову даму», «Фокус із дзеркалом: пильнуйте за його лівою рукою» і таке інше. Глядачі читали всі ці глумливі написи, перш ніж увійти до зали.

Такі вчинки, ймовірно, нагадували невинні жарти, проте вони могли завдати суттєвої шкоди моїй репутації, і Енджер чудово знав, чим я ризикую.

Звідки мені відомо, що саме він робив ці капості? Іноді він сам не приховував свою причетність. Коли мій номер зривався, Енджер опинявся у залі – шойно виникала якась проблема, він підстрибував і починав освистувати мене. Однак найважливішим доказом, що агресором був сам Енджер, стали притаманні йому погляди на мистецтво магії. Він надавав провідного значення секрету, що лежить в основі того чи іншого фокуса. Такий виверт ілюзіоністи називають «оманою». Якщо виконання трюку залежало від потаємної полиці за столом фокусника, Енджер зосереджувався виключно на цій полиці, навіть не припускаючи, що артист може творчо підходити до використання апаратури. Хоч би якими були причини наших чвар, головна розбіжність полягала у хибному й обмеженому розумінні ілюзіоністських прийомів, властивому Енджеру. Диво створюється завдяки майстерності ілюзіоніста. Техніка тут ні до чого.

Ось чому «Нове транспортування людини» залишалося єдиним номером, що жодного разу не став мішенню для публічних нападів Енджера. Мій трюк не на його зуби. Він ніяк не міг збагнути, як досягається такий ефект – почасти тому, що я ревно зберігав свою таємницю, але здебільшого його збивала з пантелику моя манера виконання.

Кожен номер має три етапи.

Перший етап – підготовка. Ми навіємо, пояснюємо або натякаємо глядачам на те, що вони невдовзі побачать. Реквізит стоїть на сцені. Інколи ми просимо допомоги у добровольців із публіки. Під час підготовки ілюзіоніст усіляко відвертає глядацьку увагу.

Другий етап – виконання – передбачає здійснення певних трюків на основі багаторічного досвіду й артистичних здібностей фокусника.

Третій етап – відомий як «ефект» або «престиж» – є продуктом магії. Якщо з капелюха витягають кроля, який начебто не існував раніше, він вважатиметься «престижем» цього фокусу.

«Нове транспортування людини» вирізняється з-поміж інших номерів, оскільки глядачі, критики й мої колеги насамперед цікавляться його підготовкою і виконанням, а мене, виконавця, найбільше хвилює престиж.

Ілюзіоністські номери поділяються на категорії, або типи, чия кількість обмежується шістьма (не рахуючи гіпнозу, що становить окрему царину). Будь-який фокус, що виконувався колись, підпадає під одну чи кілька з нижченаведених категорій:

1. ?Поява: магічне створення предмета чи живої істоти з нічого.
2. ?Зникнення: магічне щезання предмета чи живої істоти в порожнечі.
3. ?Трансформація: видиме перетворення одного предмета на інший.
4. ?Переміщення: видима зміна місцеперебування двох чи більше предметів.
5. ?Виклик законам природи: скажімо, оманливе подолання гравітації, ілюзорне проникнення одного твердого тіла крізь інше, поява великої кількості предметів чи людей із вузького місця, що видається затісним для них.
6. ?Таємна рушійна сила: створення ілюзії самостійного руху предметів – приміром, загадана карта загадковим чином висувається з колоди.

«Нове транспортування людини» не можна назвати типовим явищем через те, що цей номер відповідає щонайменше чотирьом із вищезгаданих категорій, тоді як більшість ілюзіоністських номерів належать до однієї чи двох. Щоправда, якимось у Європі я бачив один складний трюк, що поєднав у собі ознаки п'яти категорій.

Зрештою фокусник вдається до різних ілюзіоністських прийомів.

Ці прийоми значно важче класифікувати: коли йдеться про техніку, обдарований фокусник не гребує нічим. Техніка трюку може бути як примітивною (скажімо, розміщення одного предмета за іншим, що дозволяє приховати його від публіки), так і надзвичайно складною, що потребує попередньої підготовки сцени й залучення цілої команди асистентів і підсадних двійників.

Не варто забувати про низку традиційних прийомів. Часом буває доречно застосувати «чарівну» колоду, з-під якої висуваються одна чи кілька необхідних карт; строкатий задник, на чиєму тлі непомітно здійснюються певні маніпуляції; чорний стіл або інший предмет, який важко розгледіти із зали; манекени, двійників, дублерів, підсадних осіб та інші обманки. Вигадливий фокусник тяжіє до експериментів. Будь-який винахід, невідомий пристрій чи іграшка підводять його до думки «Чи допоможе це поставити новий номер?». За останні роки було показано чимало номерів, що виконувалися за допомогою незвичних засобів, як-от поршневий двигун, телефон, електроенергія, а також іграшкова димова шашка Ворбла, що справила неабиякий ефект.

Для фокусника магія не приховує жодної таємниці. Ми обираємо різні варіанти стандартних методів. Те, що вражає глядачів оригінальністю і новизною, розглядається професіоналами виключно з точки зору техніки. Якщо хтось розробив новаторський трюк, інші ілюзіоністи неодмінно запозичать його – це лише питання часу.

Будь-який дивовижний ефект можна пояснити. Для його досягнення використовують потаємне відділення, хитро розміщене дзеркало, підсадку асистента, який прикинеться добровольцем із публіки, або простий відволікальний маневр.

А тепер я здіймаю руки – мої пальці розчепірені, між ними нічого не приховано – й привселюдно заявляю: «Нове транспортування людини» нічим не відрізняється від інших трюків і має логічне пояснення. Так склалося, що завдяки поєднанню простого, але ретельно збереженого секрету, тривалої практики, деяких відволікальних маневрів і традиційних прийомів цей номер став наріжним каменем моєї програми й моєї кар'єри.

Енджер, попри титанічні зусилля, не зміг розкрити мою таємницю, про що я невдовзі розповім.

XVII

Ми з Сарою та дітьми трохи відпочили на південному узбережжі; я брав цей щоденник із собою.

Спершу ми вирушили до Гастінгзу, де я давно не був, але довго не затрималися. Місто занепадає, і я боюсь, що це необоротний процес. Майстерня мого батька, продана після його смерті, знову перейшла до іншого власника. Нині тут побудовано пекарню. У долині, за нашим домом, з'явилося

багато нових будинків; незабаром буде прокладена залізнична гілка до Ешфорду.

Покинувши Гастінгз, ми поїхали до Бекспілу. Потім – до Істборну. Звідти – до Брайтону. І нарешті – до Богнору.

Перше, що я хочу зауважити з приводу цих нотаток: саме я намагався принизити Енджера, а я, своєю чергою, зазнав приниження від нього. За винятком цієї несуттєвої подробиці, я точно відтворив події і навів інші подробиці без помилок.

Я докладно коментую мій секрет, надаючи йому особливого значення. Бачу в цьому певну іронію, адже я так красномовно просторікував про тривіальність більшості ілюзійоністських секретів.

Ні, я не вважаю мій секрет тривіальним. Його легко розкрити, і Енджер, мабуть, дізнався правду, хоч би що я писав раніше. Гадаю, деякі люди теж зрозуміли, що я приховую.

Будь-хто з тих, хто читає цю оповідь, імовірно, збагнув, у чому річ.

Але ніхто не здогадається, що цей секрет справив усеосяжний вплив на моє життя. Саме тому Енджер ніколи не докопався до істини, якщо я не підкажу йому відповідь. Він не зможе уявити, наскільки сильно моє життя підпорядковувалося необхідності зберігати таємницю. Ось у чому суть.

Поки я тримаю під контролем ведення нотаток, розкажу, як сприймають мій номер із глядацької зали.

XVIII

Трюк «Нове транспортування людини» видозмінюється з роками, але техніка залишається тією самою.

Попервах я використовував два ящики, а згодом – дві шафи, два столи й дві лавки. Один предмет розташовувався на авансцені, інший – на заднику. Точність розміщення не є вирішальною; на різних майданчиках апаратура ставиться по-різному залежно від форми та розмірів сцени. Найважливіша вимога: відстань між двома предметами має бути великою. Реквізит яскраво освітлений і добре проглядається із зали від першої і до останньої миті мого виступу.

Я опишу найпершу – і найпростішу – версію цього трюку, коли я ще використовував зачинені ящики. Раніше мій номер називався «Транспортування людини».

І тоді, і тепер цей номер був окрасою програми; відтоді нічого не змінилося, крім незначних деталей. Тому я розповідатиму так, ніби досі виконую давню версію.

Обидва ящики викочуються на сцену за допомогою монтувальників, асистентів або добровольців із публіки. Глядачам демонструють, що ящики порожні. Добровольцям дозволяється пройти крізь них, відчинивши не лише дверцята, а й закріплені петлями задні стінки, а також зазирнути під дно. Потім вони встановлюють кожен ящик на відповідне місце й зачиняють дверцята.

Після короткої жартівливої преамбули (вимовленої з яскраво вираженим французьким акцентом) про переваги перебування в двох місцях одночасно я прямую до першого – найближчого ящика – й відчиняю дверцята.

Звісно, він досі порожній. Я беру зі столу яскравий надувний м'яч і разів зо два ударяю ним об підлогу, аби продемонструвати його стрибучість. Заходжу до першого ящика й тимчасово залишаю дверцята відчиненими.

Кидаю м'яч у напрямку другого ящика.

Зсередини захоплюю дверцята першого ящика.

Зсередини розчахую дверцята другого ящика, виходжу на сцену і підхоплюю м'яч, що пролітає біля мене.

Щойно м'яч опиняється в моїх долонях, перший ящик ефектно здригається, розкриваючись стулками назовні; всі бачать, що він цілком порожній.

Тримавши м'яч у руках, я виходжу до рампи й розкланююсь перед публікою.

XIX

Дозвольте мені стисло викласти історію мого життя і моєї кар'єри до останніх років минулого століття.

У вісімнадцять років я почав жити самостійно, виступаючи з фокусами в мюзик-холах. Навіть за підтримки містера Маскелайна мені було важко знайти роботу; минуло кілька років, а я не здобув ані слави, ані багатства, ані почесної згадки в афішах. Зазвичай я асистував іншим фокусникам і довгий час платив за винаймання помешкання грошима, що їх заробляв виготовленням ящиків та іншого ілюзійністського реквізиту. Навички столярної справи й батьківські уроки стали мені в пригоді. Я завоював репутацію винахідника й конструктора, який завжди виправдовував сподівання клієнтів.

У 1879 році померла моя мати, а наступного року не стало мого батька.

Наприкінці вісімдесятих, коли мені було трохи за тридцять, я поставив власну програму і взяв собі сценічний псевдонім Le Professeur de Magie. Я регулярно виконував «Транспортування людини» в ранніх варіаціях.

Хоча виконання трюку давалося мені легко, я був незадоволений сценічними ефектами. На мій погляд, зачинені ящики були позбавлені загадковості, внаслідок чого публіка не відчувала небезпеку і незбагненність того, що відбувалося на сцені. Такий реквізит не підходить для ілюзійністських

цілей, бо є надто банальним. Крок за кроком я вдосконалював свій номер: застосував невеликі шафи, куди можна було ледве втиснутися; потім додав столи з маскувальними відкидними дошками; зрештою, коли в моду увійшла «відкрита магія», дуже популярна у професійних колах, я почав використовувати плоскі лавки, звідки моє тіло було добре видно глядачам аж до моменту трансформації.

У 1892 році я знайшов те, що шукав. Це сталося випадково, і рішення визрівало доволі довго.

У лютому вищезазначеного року до Лондону приїхав винахідник на ім'я Нікола Тесла. Він мав намір ознайомити громадськість зі своїми новими відкриттями в галузі електрики. Уродженець якоїсь балканської країни – чи то Сербії, чи то Хорватії, – Тесла, за свідченнями журналістів, розмовляв із жакликим акцентом, проте це не заважало йому готуватися прочитати цикл лекцій представникам наукової спільноти. Подібні заходи – звичне явище для Лондону, тож я рідко звертаю на них увагу. Але виявилось, що в Америці містера Теслу вважали суперечливою постаттю – він брав участь у всіх наукових диспутах про природу й використання електроенергії, що широко висвітлювалися в газетах. Саме з цих статей я запозичив деякі ідеї.

Мені був конче потрібен особливий сценічний ефект, який, з одного боку, посилив би враження від «Транспортування людини», а з іншого – приховав би техніку виконання. Як повідомляли в новинах, Тесла вмів генерувати високу напругу, що призводила до появи іскор і спалахів, але не завдавала опіків.

Містер Тесла повернувся до США, але його лекції справили неабиякий вплив на суспільство. Заможні люди з Лондону та інших міст почали потроху споживати електроенергію. Електропостачання було незвичним явищем, про яке часто згадували в новинах у таких контекстах – завдяки йому було виконано якесь завдання чи вирішено якусь проблему. Трохи згодом до мене долетіли чутки, що Енджер замислив поставити свою версію «Транспортування людини», і тоді я вирішив учергове змінити свій номер. Я збагнув, що буде нескладно використати електроенергію, і взявся шукати потрібні мені речі на віддалених полицях спеціалізованих крамниць. Зрештою мій конструктор Томмі Елборн допоміг мені розробити апаратуру. Подальшими роками я вдосконалював її, доповнював новими деталями, але, попри всі труднощі, 1896 року номер під назвою «Нове транспортування людини» закріпився в моєму репертуарі. Він викликав справжній ажіотаж, значно підвищив касові збори й породив чимало теорій про таємницю його виконання (жодна з них не відповідала дійсності). Мій коронний трюк супроводжувався сліпучим електричним спалахом.

XX

Відступлю трохи назад. У жовтні 1891 року я одружився з Сарою Гендерсон, з якою познайомився на благодійному вечорі в нічліжці Армії Спасіння в Альдгейті. Дівчина була однією з волонтерок. Так склалося, що в антракті ми з нею пили чай і невимушено балакали. Мої карткові фокуси розвеселили її, і вона жартома запропонувала мені зустрітися наодинці й повторити їх,

аби дати їй можливість розгледіти, як це робиться. Вона була такою юною і гарною, що я погодився й отримав неймовірне задоволення, побачивши в її очах ширий подив.

Тоді я показав їй фокуси вперше і востаннє. Між нами виникли почуття, і ми швидко забули про мої професійні навички. Ми почали зустрічатися і невдовзі освідчилися одне одному в коханні. Сара не мала жодного стосунку до театрів чи мюзик-холів. Вона походила з поважної родини й вчинила дуже сміливо, обравши мене. Коли батько Сари пригрозив позбавити її спадщини (і зрештою здійснив свою погрозу), вона залишилася відданою мені.

Після весілля ми перебралися до мебльованих кімнат у Бейсвотері. Незабаром мені посміхнулася фортуна, і я став відомим. У 1893 році ми придбали великий будинок у Сент-Джонс-Вуді, де мешкаємо донині. Того ж року моя дружина народила близнят – Грема та Гелену.

Я завжди намагався розмежовувати особисте і професійне життя. В описаний мною період я вів свої справи в конторі й майстерні на Елджин-авеню. Виїжджаючи на гастролі за кордон чи до віддалених британських містечок, я не брав Сару з собою. Коли ж я виступав у Лондоні або готував нову програму, я мирно жив зі своєю родиною.

Затишок домашнього вогнища мав особливу цінність, зважаючи на події, що сталися трохи згодом.

Чи варто мені продовжувати?

XXI

Гадаю, так. Треба продовжити. Здається, я здогадуюсь, що маю на увазі.

XXII

Я розмістив оголошення в театральних журналах про пошук асистентки, оскільки моя тодішня помічниця, Джорджина Гарріс, мала ось-ось вийти заміж. Мене завжди лякали проблеми, пов'язані з появою нового члена трупи, тим паче такого важливого, як сценічний асистент. Отримавши листа від Олів Венскомб і заявку на співбесіду, я був не в захваті від такої кандидатки й доволі довго не відповідав.

У листі зазначалося, що їй двадцять шість років, а я волів би обрати молодшу дівчину. Вона писала, що починала як професійна танцівниця, а згодом спробувала себе в ролі асистентки фокусників. Чимало ілюзіоністів наймають танцівниць, бо їх улаштовують гнучкі треновані тіла. Натомість я надавав перевагу тим, хто мав досвід участі в ілюзіоністських номерах, а не тим, хто хапається за першу-ліпшу роботу. Так склалося, що лист Олів

надійшов тоді, коли було важко знайти досвідчену асистентку, і зрештою я призначив їй зустріч.

Працювати асистенткою ілюзіоніста – завдання непросте, і геть не всі дівчата спроможні на це. Фізичні дані мають відповідати певним вимогам. Само собою, молодість – обов'язкова умова. Якщо дівчина не наділена вродою від природи, її обличчя має бути привабливим під гримом. Крім того, потрібне струнке, гнучке й сильне тіло. Їй доведеться завмирати на кілька хвилин, згинатися, стояти навколішках чи лежати в тісному ящику, а після виходу на сцену мати цілком розслаблений і задоволений вигляд. Головна умова – готовність беззастережно виконувати незвичні накази чи дивні примхи її працедавця, що втілює свої фантазії в життя.

Співбесіда з Олів Венскомб відбулася там, де було заведено, – у моїй студії на Елджин-авеню. Тут, серед розкиданих ящиків, дзеркальних кубів і задрапірованих схованок, більшість моїх професійних секретів стають доступними іншим людям. Хоча я ніколи не ділився подробицями зі своїми помічниками (за винятком тих випадків, коли не міг обійтися без підтримки), я чітко давав їм зрозуміти, що кожен фокус має логічне пояснення і всі мої дії є обґрунтованими. Під час виконання деяких трюків, включно з тими, що входять до мого репертуару, використовувалися ножі, мечі або вогнепальна зброя, що могло видатися публіці доволі небезпечним. Зокрема «Нове транспортування людини», що супроводжується електричними спалахами й клубами диму, щоразу страшенно лякає глядачів перших шести рядів. Проте я хотів, аби всі мої асистенти почувалися в безпеці. Єдиним номером, чию таємницю я ретельно зберігав, залишався вищезазначений «Нове транспортування людини»; його особливості приховувалися навіть від асистентки, яка перебувала зі мною на сцені перед самісіньким початком.

Звідси випливає, що я – так само, як і більшість сучасних ілюзіоністів, – працюю не сам. Окрім сценічних асистентів, я розраховував на Томаса Елборна, мого незамінного конструктора, а також – на двох найнятих ним молодих підмайстрів, які допомагали виготовляти реквізит і тримати його в порядку. Томас був зі мною фактично від самого початку моєї кар'єри. Раніше він працював на Маскелайна, в Єгипетському мюзик-холі.

Томас Елборн знав мою найзаповітнішу таємницю; це було необхідно для нашої роботи. Але я довіряв йому; це було необхідно для нашої роботи. Я описую наші стосунки якомога простіше, аби передати сутність моєї безумовної довіри. Томас усе життя співпрацював з ілюзіоністами й давно нічому не дивувався. Майже всіма своїми знаннями про магію я так чи інакше завдячую йому. Однак за довгі роки нашого партнерства (Елборн нещодавно вийшов на пенсію) він не розкрив жодного чужого секрету – ні мені, ні іншим фокусникам. Було би божевіллям сумніватися в його відданості. Томас був уродженцем Лондону – він виріс у районі Тоттенем. Одружений, хоча не мав дітей. Мій помічник був значно старшим за мене, але мені так і не вдалося з'ясувати точну різницю у віці. Коли я почав виступати з Олів Вескомб, йому було близько сімдесяти.

Рішення найняти Олів Вескомб визріло в перші ж миті знайомства. Вона була не надто високою, без зайвої ваги. Мала гарне струнке тіло. Я оцінив її пряму гордовиту поставу і виразні риси обличчя. Американка за походженням, Олів не позбулася акценту, властивого, за її словами, жителям Східного узбережжя, попри те, що вже кілька років жила й працювала в Лондоні.

Стараючись триматися невимушено, я представив її Томасу Елборну та Джорджині Гарріс, після чого спитав, чи може вона показати якісь рекомендації. Наймаючи персонал, я надаю великого значення рекомендаційним листам: схвальний відгук від ілюзійста, якого я знаю і поважаю, неодмінно допоможе претендентці отримати посаду. Олів мала при собі дві рекомендації. Одну дав невідомий мені фокусник, що виступав на курортах Суссекса й Гемпшира. Натомість друга була підписана Жозефом Буатьє де Кольта – одним із найвидатніших ілюзійстів того часу. Зізнаюсь: я був вражений. Я передав рекомендацію де Кольта Томасу Елборну, бажаючи подивитися на його реакцію.

– Як довго ви працювали з мсьє де Кольта? – поцікавився я.

– Лише п'ять місяців, – відказала вона. – Мене найняли на період європейських гастролей. Потім ми попрощалися.

– Ясно.

Після цієї розмови працевлаштування дівчини стало простою формальністю, але я все одно мав перевірити її здібності. Саме тому Джорджина була присутня на співбесіді. Неприпустимо вимагати у претендентки – навіть такої досвідченої, як Олів Венскомб, – демонструвати свій талант без нагляду «дуеньї».

– Ви принесли із собою костюм для репетицій? – спитав я.

– Так, сер, звичайно.

– Тоді будьте люб'язні...

За кілька хвилин Олів вийшла в облягаючому трико. Томас супроводив її до нашого реквізиту і попросив прибрати відповідне положення в одному з ящиків. Поява молоді квітучої жінки з начебто порожньої шафи – один із стандартних ілюзійстських трюків. Для більшого ефекту асистентка має сховатися: що меншим є потаємне відділення, то дивовижнішим буде результат. Важливу роль відіграє сценічний костюм – яскрава простора сукня зі стрічками, розшитими блискітками, що переливаються у вогнях рампи, підсилює враження. Одразу стало очевидно, що Олів добре розуміється на механізмах. Спершу Томас відвів її до нашого «Паланкіну» (ми використовували його рідко через те, що трюк набув значного поширення), і вона, миттєво здогадавшись, де містилося потаємне відділення, хутко залізла туди.

Потім ми з Томасом попросили її виконати «Ярмарок суєти» – ілюзію проходження крізь дзеркало. Це доволі простий трюк, але він вимагає від асистентки спритності й доброї координації рухів. Хоча Олів попередила, що ніколи не виконувала цей номер на сцені, вона зігнулася і з похвальною швидкістю пройшла крізь дзеркало, щойно ми пояснили їй особливості функціонування механізму.

Залишилося перевірити відповідність її фізичних даних нашій апаратурі, хоча ми з Томасом були готові підігнати деякі прилади під неї, якщо вона буде зависокою. Даремно ми хвилювалися. Коли Томас допоміг їй розміститися всередині ящика, призначеного для номера «Страта принцеси» (більшість

асистенток страждали через надзвичайну тісноту і необхідність залякати на кілька хвилин у незручній позі), виявилось, що Олів легко заходила й виходила звідти. Вона запевнила нас, що не відчуває незручностей і може терпіти скільки завгодно.

Зайве казати, що Олів успішно подолала всі випробування, після чого я офіційно найняв її і призначив середню зарплату, передбачену для такої посади. Впродовж одного тижня ми відрепетирували всі номери з моєї програми, що потребували її участі. Невдовзі Джорджина вийшла заміж і звільнилася, а Олів стала моєю постійною асистенткою.

XXIII

Як чудово у мене вийшло! Я описав події спокійно, точно й професійно. Ну що ж, я виклав офіційну версію знайомства з Олів, а тепер дозвольте мені, згідно з нашою Угодою, додати дещо важливе, незаперечну істину, яку я донині приховував від найближчих і найдорожчих людей. Олів мало не пошила мене в дурні, буде справедливо, якщо я розповім правду.

Звісно, Джорджина не була присутня на співбесіді. І мене там не було. Томмі Елборн перебував у студії, але він, як завжди, тримався подалі. Відверто кажучи, ми залишилися на самоті.

Я спитав Олів про трико, а вона сказала, що не принесла його. Дивилася мені у вічі. Запала довга мовчанка. Я думав над тим, чи розуміє вона, що це означає. Усі претендентки знають, що зняття мірок і різні випробування – обов'язкова умова. Вони завжди приносять із собою костюм для репетицій.

Утім, Олів була винятком із цього правила.

– Любчику, мені не потрібне трико, – сказала вона.

– Тут немає дуеньї, дорогенька, – мовив я.

– Тоді ти її заміниш!

Вона блискавично скинула одяг. Те, що було під сукнею, більше пасувало до будуару. Її білизна була нескромною, не надто облягала, була незручною для роботи. Я повів Олів до «Паланкіну». Вона чудово знала, як це працює і в якому відділенні треба ховатися, але все одно попросила мене підсадити її. Тобто я мав торкатися її напівоголеного тіла! Все повторилося, коли я показав їй реквізит для «Ярмарку суєти». Проходячи крізь потаємні двері, вона прикинулася, ніби спіткнулася, і впала в мої обійми. Співбесіда закінчилася на канапі у віддаленому кутку майстерні. Томмі Елборн непомітно пішов, а ми навіть не звернули уваги. Хай там як, але потім ми його не бачили.

Усе інше відповідає дійсності. Я зробив Олів моєю асистенткою, і вона швидко навчилася користуватися апаратурою і виконувати всі трюки, що вимагали її участі.

Мої виступи традиційно починаються з фокусу «Китайські кільця». Мені надзвичайно приємно виконувати цей номер, і глядачам теж подобається незалежно від того, чи бачили вони його раніше. Кільця яскраво сяють у вогнях рампи й мелодійно дзенькають; руки фокусника ритмічно рухаються, з'єднуючи й роз'єднуючи ланцюг, поки публіка, неначе загіпнотизована, спостерігає за ним. Цей трюк неможливо розгадати. Єдиний спосіб розкрити секрет – підійти впритул до виконавця і вихопити в нього кільця. Таке видовище завжди чарує, електризує аудиторію, створює таємничу й дивовижну атмосферу.

Трохи згодом я виштовхую вперед «модерновий ящик», який стояв у глибині сцени. Приблизно за один метр від рампи я розвертаю під таким кутом, аби із зали можна було розгледіти бічні стінки й задню панель. Я демонстративно обходжу ящик – мої ноги чудово видно між сценою і дном. Глядачі вже переконалися, що позаду ніхто не ховається; тепер вони можуть пересвідчитися, що внизу теж нікого немає. Я відсуваю засув і показую задню панель, внаслідок чого весь ящик постає як на долоні. Публіка бачить, як я проходжу туди й назад і знову зачиняю задню панель. Дверцята залишаються відчиненими, а я удаю заклопотаність, даючи людям можливість зазирнути якнайдалі. Утім, там немає нічого цікавого: як і належить, ящик є цілком порожнім. Я захрюскую дверцята, обертаю ящик на роликах і з чергове відчиняю дверцята. Усередині виявляється молода дівчина, одягнена в пишну сукню. Ледве вміщаючись у тісному відділенні, вона усміхається глядачам і посилає їм поцілунки рукою. Зрештою дівчина виходить назовні, кланяється й іде зі сцени під бурхливі оплески.

Я відкочую ящик убік, і Томас Елборн спокійно везе його за лаштунки.

Переходимо до наступного номера. Він не такий вражаючий, як попередні, але потребує участі двох-трьох добровольців із публіки. Кожна програма має включати маніпуляції з колодою карт. Фокусник мусить продемонструвати спритність рук – інакше колеги подумають, що він здатен лише працювати з механізмами й натискати на кнопки. Я підходжу до рампи; за моєю спиною опускається завіса. З одного боку, це необхідно, щоб створити домашню, затишну атмосферу для показу карткових фокусів, а з іншого, – щоб дати Томасу можливість підготувати апаратуру для «Нового транспортування людини».

Коли карткові фокуси добігають кінця, треба вивести публіку зі стану спокійної зосередженості, тож я додаю яскравості й динаміки. Прапорці, гірлянди, стрічки, віяла, повітряні кулі, шовкові хустки – все це миготить і виблискує в моїх руках; я виймаю їх із рукавів і кишень, влаштовуючи невпинну круговерть. Мене супроводжує асистентка – вона начебто піднімає розкидані гірлянди, але насправді передає мені спресовані матеріали. Завершується показ тим, що вся сцена завалена клаптиками шовку й паперу – я стою по коліно в цьому різнобарв'ї. Зала аплодує; я розкланююсь.

Під бурхливі оплески завіса розсувається, і в напівтемряві постає апаратура для «Нового транспортування людини». Мої асистенти вибігають з-за лаштунків і спритно прибирають різнокольорові клаптики.

Я повертаюсь до рампи й мовлю до публіки, імітуючи дивний французький акцент. Поясню, що наступний номер став можливим завдяки відкриттю електрики. Мій трюк черпає енергію із земних надр; на нього впливають незбагненні сили, чия сутність є незрозумілою навіть мені. Я розповідаю глядачам, що вони стануть свідками справжнього дива, що передбачає рівні шанси на життя та смерть, як це бувало за незапам'ятних часів, коли мої предки кидали жереб, аби визначити, кого милувати, а кого карати.

Поки я виголошую промову, освітлення стає яскравішим, вогні рампи відбиваються на начищених до блиску металевих опорах, на золотавих мотках дроту, на мерехтливих скляних сферах. Апарат – уособлення краси, але це загрозлива краса, адже віднедавна всі дізналися, яку небезпеку несе в собі електроенергія. У газетах часто описувалися опіки й страшні смерті, спричинені цією невідомою силою, що вже поширилася багатьма містами.

Реквізит «Нового транспортування людини» сконструйований таким чином, щоб взайве нагадати про всі ці жахіття. Апарат обвішаний електричними лампочками, що по чергово спалахують під час мого монологу. Збоку закріплена величезна скляна куля, всередині якої іскриться і потріскує електрична дуга. Із зали здається, що найважливіша деталь – довга дерев'яна лавка, піднята на три фути над сценою. Її добре видно ззаду, з боків і знизу. На одному кінці сцени, біля кулі з електричною дугою, височіє невеличкий поміст, що зловісно шкіриться оголеними дротами. Над помостом красується балдахін, осяяний десятками запалених лампочок. На іншому, більш віддаленому від зали кінці сцени встановлений металевий конус, оповитий спіраллю блимаючих вогників. Він кріпиться на шарнірах, що дозволяють йому обертатися в різних напрямках. Довкола лавки, на численних полицях і в маленьких нішах, причаїлися голі клєми. Пристрій видає гудіння, що немовби свідчить про присутність колосальної енергії, яка криється всередині.

Я повідомляю глядачам, що залюбки запросив би когось із них на сцену і дав можливість оглянути апаратуру, але не можу наражати їх на смертельний ризик. Натякаю, що трагічні випадки вже мали місце. Саме тому, підкреслюю я, мені довелося винайти пару простих і безпечних способів продемонструвати потужність цього механізму. Я сиплю дрібку магнію на два оголені контакти, і білий спалах на мить засліплює людей у перших рядах! Поки під стелею розповзаються клуби диму, я беру аркуш паперу й опускаю його на напівприховану частину апарату. Папір відразу займається полум'ям, і ефектна цівка диму теж здіймається вгору, до колосників. Гудіння стає гучнішим. Виникає відчуття, ніби апарат оживає і ледве стримує дикі сили, що рвуться назовні.

З лівого боку сцени з'являється моя асистентка, яка штовхає ящик на коліщатках. Він збитий із товстих дошок, але завдяки коліщаткам легко обертається навколо своєї осі. Асистентка відчиняє передні дверцята й бічні стінки, демонструючи, що всередині нічого немає.

Скорчивши сумну гримасу, я подаю їй знак. Вона виносить пару величезних коричневих рукавиць, що здаються шкіряними. Щойно я їх одягаю, дівчина

веде мене до помосту і допомагає розміститися прямисінько за ним. Із зали добре видно майже все мое тіло; публіка пересвідчується, що поруч немає ні дзеркал, ні ширм. Мої затягнені в рукавиці руки опускаються на поміст. Шум зростає; зближує ще один електричний розряд. Я відсахуюсь, удаючи переляк.

Нажахана асистентка відступає назад. Обірвавши монолог, я прошу дівчину піти зі сцени задля її власної безпеки. Спершу вона відмовляється, але трохи згодом радо біжить за лаштунки.

Я наближаюсь до металевого конусу, неспішно обхоплю його захищеними рукавицями руками й з надзвичайною обережністю повертаю верхівку в напрямку ящика.

Напруга сягає апогею. З оркестрової ями долинає барабанний дріб. Я знову кладу долоні на поміст, і від мого дотику дивовижним чином запалюються ті лампи, що раніше не горіли. Зловісний звук посилюється. Присівши на край помосту, я розвертаюсь боком, відриваю ноги від підлоги й зрештою розтягуюсь на повен зріст. Довкола мене бушують несамовиті електричні розряди.

Здійнявши руки догори, я неквапливо знімаю одну рукавицю, а потім – іншу. Руки опускаються вздовж тіла, мляво звисаючи біля помосту. З того боку, де глядачі можуть роздивитися, що відбувається, мої пальці нібито ненароком прослизнуть у заглибину, де кілька секунд тому зайнявся клаптик паперу.

Спалахує сліпуче світло, після чого всі вогні довкола мого помосту згасають.

Тієї самої миті... я зникаю.

Дверцята ящика відразу розчахуються, і всі бачать, що всередині сиджу я, зігнувшись дугою.

Осяяний прожекторами, я повільно виповзаю на сцену. Потроху отямлююсь. Випростовуюсь, примруживши очі від яскравого мерехтіння. Стаю обличчям до зали. Розвертаюсь до помосту і жестом нагадую публіці, де я щойно був. Потім розвертаюсь до ящика, що височіє за моєю спиною, і жестом нагадую публіці, звідки я з'явився.

Розкланююсь.

Глядачі стали свідками неймовірної трансформації. Сила електрики перенесла мене з одного кінця сцени до іншого. Десять футів крізь порожнечу. А іноді – двадцять чи тридцять футів залежно від розмірів сцени.

Моментальне переміщення людського тіла. Незбагненне явище. Диво, чарівництво, ілюзія.

Моя асистентка повертається на сцену. Міцно стискаючи її руку, я усміхаюсь і кланяюсь під шалені оплески. Завіса опускається.

Якщо я мовчатиму, це буде доречно. Я не втручатимусь. А я спокійно завершу свою оповідь.

Життя у Горнсі (район у північній частині Лондону, за кілька миль від Сент-Джонс-Вуд) було далеким від ідеалу. Я винайняв це житло, бо мене влаштовувало розташування маленького десятиквартирного будинку – неоковирна будівля середини нинішнього століття причаїлася в тихому бічному провулку. Мое помешкання – кутове, на третьому поверсі – виходило вікнами на маленький дворик із садом; до нього вели непримітні двері на сходовому майданчику.

Я пошкодував про своє рішення, щойно оселився там. Більшість мешканців – не надто заможні представники середнього класу – жили скромно; майже всі мали дітей; скрізь метушилася прислуга, що займалася хатніми справами. Звичайно, мое холостяцьке життя в просторих хоромах привернуло увагу сусідів. Хоча я тримався осторонь, мимолітні контакти були неминучими, і невдовзі я збагнув, що став об'єктом пересудів. Я розумів, що треба переїхати, проте мене стримувало бажання мати місце для відпочинку між виступами; не було жодних гарантій, що в іншому будинку пліткарі дадуть мені спокій. Дотримуючись люб'язного нейтралітету, я тихенько з'являвся і щезав, стараючись не перетинатися з сусідами й водночас ні від кого не ховатися. Врешті-решт я їм набрид. Англійці завжди були схильні виявляти терпимість до диваків, тож мої нічні блукання, усамітнення, відсутність слуг і загадкове джерело прибутків нікого не тривожили й не викликали побоювань.

Утім, мені довго бракувало комфорту з деяких інших причин. Я винайняв житло без меблів і попервах дозволив собі придбати лише дешеві дрібниці, оскільки витрачав левову частку власних коштів на утримання нашого сімейного будинку на Сент-Джонс-Вуд. Для обігріву використовував піч; дрова доводилося тягати з двору. Від цієї штуківини віяло нестерпним жаром, який чомусь не відчувався на відстані. Про килими краще не згадувати.

Попри все, я прагнув перетворити це помешкання на затишне пристановище, де я міг би спокійно жити й розслаблятися впродовж тривалих періодів.

Окрім побутових проблем, які я поступово вирішував, купляючи предмети першої необхідності, мене страшенно пригнічували самотність і відірваність від моєї родини. Зарадити цій біді було неможливо. Ні тоді, ні тепер я не винайшов ліки від печалі. Мені ще якось вдавалося витримати розлуку з Сарою, але коли вона – після важких пологів – народила близнят Грема та Гелену, я божеволів від хвилювання за них, особливо якщо хтось із дітей недужав. Я знав, що моя сім'я добре забезпечена й захищена, що наші слуги були відданими й надійними, що в разі хвороби ми могли би заплатити за

послуги найкращих лікарів, проте ці міркування приносили слабку втіху, хоча дещо заспокоювали й надавали впевненості.

Коли я розробляв трюк «Транспортування людини» та його осучаснену версію і планував подальшу кар'єру, мені не спадало на думку, що сімейне життя може становити загрозу для мого професійного розвитку.

Я часто відчував спокусу полишити сцену, відмовитися від мого коронного трюку, навіки забути про сценічну магію. Зазвичай це траплялося, коли мене переповнювали ніжність до моєї чарівної дружини, гаряча любов до наших дітей, гостра потреба виконувати сімейні обов'язки.

У Горнсі я проводив нескінченні дні і навіть тижні театрального міжсезоння. Я мав більше ніж достатньо часу на роздуми.

Найважливіше, що я не зламався.

Я витримав труднощі перших років. Подолав випробування славою і багатством. Гідно тримаюсь і донині, хоча від мого знаменитого номера не лишилося нічого, крім нерозкритої таємниці.

Віднедавна мені стало трохи легше. Найнявши на роботу Олів Венскомб і пропрацювавши з нею два тижні, я випадково дізнався, що вона винаймає кімнату в якомусь сумнівному привокзальному готельчику. Дівчина пояснила, що попередній роботодавець – фокусник із Гемпширу – забезпечував її житлом, але, само собою, звідти довелося піти, коли їхня співпраця добігла кінця. Тоді ми з Олів уже звикли кохатися на каналі в кутку майстерні. Я збагнув, що було б доречно запропонувати їй переїхати до мене.

Такі рішення обумовлювалися Угодою, але цього разу йшлося про звичайну формальність. Невдовзі Олів перебралася до Горнсі. Там вона залишилася і мешкає донині.

За кілька тижнів після її переїзду вона розповіла мені дещо, що змінило мое життя.

XXVII

Наприкінці 1898 року один театр скасував мій ангажемент, що дозволило мені зробити тижневу перерву між показами «Нового транспортування людини». Я лише раз навідався до майстерні, а решту часу провів разом з Олів у Горнсі, насолоджуючись домашнім затишком. Ми почали обставляти помешкання і купувати гарні меблі на гроші, зароблені в мюзик-холі «Іллірія» у Вест-Енді, де нас чудово прийняли.

Напередодні завершення цієї ідилії – я мав виступати в брайтонському театрі «Іподром» – Олів улаштувала мені неприємний сюрприз. Це сталося пізно вночі, коли ми умиротворено лежали поряд, готуючись поринути в сон.

– Послухай, любчику, – мовила вона, – ось про що я думаю: тобі час пошукати нову асистентку.

Я був настільки ошелешений, що не знав, як реагувати. До тієї миті мені здавалося, що я нарешті досяг омріяної гармонії. Я мав родину. А ще я мав коханку. З дружиною я жив у будинку, а з коханкою розважався в помешканні. Я обожнював дітей, любив дружину і палав пристрастю до коханки. Мое життя розділилося на два полюси, які не перетиналися; жодна сторона не підозрювала про існування іншої. Крім того, моя дівчина працювала у мене асистенткою, і ця роль додавала їй чарівності й краси. Вона не лише бездоганно виконувала свої обов'язки, а й збільшувала мої прибутки – я не сумнівався, що її яскрава зовнішність приваблює глядачів. Як то кажуть, я спіймав удачу за хвіст. А зараз одна-єдина фраза загрожувала все зруйнувати. Я був у розпачі.

Помітивши мої переживання, Олів сказала:

– Я давно хочу скинути цей тягар. Усе не так погано, як ти вважаєш.

– Як на мене, гірше не буває.

– Ну, якщо ти вислухаєш першу половину, ти таки вирішиш, що гірше не буває. Якщо ж дослухаєш до кінця, тобі легше.

Вдивившись у її обличчя, я переконався, що Олів напружена і схвильована. Щось було не так. Я мав би раніше звернути на це увагу.

Її зізнання обрушилося потужною лавиною. Як вона і попереджала, почуте сповнило мене жахом.

Спочатку Олів пояснила, що бажає піти з двох причин. По-перше, вона вже кілька років працювала на підмостках і прагнула змін. Їй хотілося сидіти вдома, залишатися моєю коханкою і спостерігати за моїми успіхами на відстані. Вона запевнила, що не звільниться, доки я не знайду їй заміну. Дякувати Богу. Проте вона ще не назвала другу причину. Річ у тім, що її підіслав до мене один чоловік, який жадав вивідати мої професійні таємниці. Замовником був...

– Енджер! – скрикнув я. – Ти – шпигунка Руперта Енджера?

Вона не заперечувала, але, побачивши мій гнів, відсунулася подалі і гірко розридалася. Я напружував мозок, згадуючи, що саме розповідав їй упродовж останніх тижнів, яку апаратуру вона бачила на сцені і за лаштунками, які секрети могла розкрити, яку інформацію встигла повідомити моему ворогові.

Якийсь час я нічого не сприймав, бо втратив здатність мислити тверезо й логічно. А вона невпинно плакала й благала мене вислухати її.

Після двох чи трьох годин важкої, безглуздої розмови ми емоційно виснажилися і зайшли в глухий кут. Нам обом нестерпно захотілося спати, тож ми вимкнули світло й лягли поряд (жахливе зізнання не вплинуло на наші звички).

Окутаний темрявою, я сушив голову над тим, яке рішення слід прийняти, але не міг зібрати думки до купи. Аж раптом до мене долинув її тихий, наполегливий голос:

– Невже ти не розумієш, що, якби я залишалася шпигункою Енджера, то нічого б тобі не сказала? Так, я спала з ним, але він мені остогидів. До того ж він підбивав клинці до якоїсь жіночки, і це мене дуже дратувало. Руперт схиблений на вашій ворожнечі. Я хотіла покинути його й сама підказала йому цей план. Коли ми познайомилися, я відчула щось інше. Ти зовсім не схожий на нього. Тобі відомо, що сталося потім. Наші стосунки були справжніми, чи не так? Руперт гадав, що я шпигую за тобою, хоча зараз він, мабуть, запідозрив, що не почує нічого важливого. Але поки я працюю твоєю асистенткою, він не відчепиться від мене. Ось чому я хочу піти зі сцени, жити в цьому помешканні, бути з тобою, Альфреде. Знаєш, мені здається, що я кохаю тебе...

І так далі. Аж до ранку.

Коли надворі розвиднилося і крізь вікно проникло сіре, гнітюче світло дощового дня, я сказав:

– Ось що я вирішив. Чому б тобі не навідатися до Енджера? Я скажу, що необхідно передати, а ти повториш мої слова й переконаєш його, що саме ця таємниця йому потрібна. Дозволю робити все, що завгодно, аби він повірив, що ти вкрала мій секрет. Потім ти повернешся сюди, і якщо присягнешся ніколи не допомагати Енджеру, і якщо – лише за цієї умови – я тобі повірю, ми можемо почати з чистого аркуша. Згодна?

– Усе буде виконано сьогодні, – пообіцяла вона. – Хочу назавжди викреслити Енджера з мого життя!

– Спершу я піду до майстерні. Маю подумати, що можна повідомити Енджеру, не зашкодивши нам.

Без жодних пояснень я покинув її, сів у омнібус і поїхав до Елджин-авеню. Влаштувавшись нагорі, я спокійно курих люльку і розмірковував, чи не засліпило мене кохання настільки, що я ризикую втратити все, чого досяг.

У майстерні проблему було ретельно проаналізовано. Хоча йшлося про доволі серйозну загрозу, такі прикrostі неодноразово траплялися за роки існування Угоди, і я зрозумів, що особливих труднощів не виникне. Так, було важко, але Угода зберігає свою силу. Ба більше, на знак підтвердження моєї непохитної віри в Угоду зазначу, що саме я залишився в майстерні, тоді як я повернувся до помешкання.

Вдома я продиктував Олів текст, і вона записала його своїм почерком. Дівчина нервувала, проте була налаштована виконати завдання. Згідно з моїм планом, ми мали спрямувати Енджера хибним шляхом, запропонувавши йому не лише правдоподібну інформацію, а щось нове, до чого він не додумався би самостійно.

Олів узяла аркуш і виїхала з Горнсі о 14:25. Повернулася пізно – о 23:00.

– Справу зроблено! – скрикнула вона, переступивши поріг. – Я передала йому твоє послання. Навряд чи ми колись побачимося. Ясно одне – я довіку не розмовлятиму з ним і нікому не скажу доброго слова про нього.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=66072418&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

1

Професор магії (фр.). Повернутися